

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

2013-05-29
1 (48)
Dnr 2012:01002

Redovisning av uppdraget om skol- och resultatinformation

Dnr U2012/4307/S

Härmed redovisar Skolverket uppdraget om skol- och resultatinformation givet i särskild ordning den 23 augusti 2012.

På Skolverkets vägnar

Anna Ekström
Generaldirektör

Ingegerd Johansson
Projektledare

I ärendets slutliga handläggning har Camilla Asp, Kjell Hedwall, Katarina Håkansson, Eva Lindgren, Jessica Lindvert, Staffan Lundh, Helén Ängmo samt Emma Östling i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.

Sammanfattning

Skolverket är statistikansvarig myndighet för officiell statistik om skolväsendet enligt förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. Myndigheten ansvarar för Sveriges officiella statistik om skolväsendet, övriga utbildningar och verksamheter som står under Statens skolinspektions tillsyn enligt skollagen samt annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen och som anordnas av enskild.¹

Genom det nationella uppföljningssystemet tillhandhåller Skolverket faktabaserat underlag för diskussion och beslut. Statistiken är inte ett mått på undervisningens kvalitet men den bidrar till att öka kunskapen om hur utbildningar och verksamheter utvecklas i förhållande till de nationella målen. Skolverkets statistik har en viktig funktion för huvudmän, rektorer och lärare i sitt ansvar att följa upp, analysera och diskutera skolans samlade uppdrag och mål.

Denna rapport redogör för uppdraget om skol- och resultatinformation. Uppdraget omfattar tre olika delar där alla tre på ett eller annat sätt avser Skolverkets statistik. Varje område redovisas i egna kapitel 2–4. Skolverket ska:

1. *komplettera betygs- och provresultat för läsår 2011/12 i grund- och gymnasieskolan med redovisningsgruppen nyinvandrade elever.*
2. *redovisa hur SALSA i praktiken uppfattas och används av skolhuvudmän och skolor*
3. *redovisa hur Skolverket planerar att genomföra uppdraget med att presentera befintlig statistik mer användarvänligt.*

Knappt 3 procent nyinvandrade elever

Våren 2012 var det 2 757 elever som avslutade grundskolan i årskurs 9 och som omfattades av beskrivningen nyinvandrade elever. Det motsvarar knappt 3 procent av alla elever i årskurs 9. I gymnasieskolans år 3 fanns det 344 elever våren 2012 som omfattades av beskrivningen nyinvandrade elever, vilket utgör 0,3 procent av alla elever i år 3.

På kommunnivå varierar andelen nyinvandrade elever från 0 till 25 procent. På skolnivå varierar andelen nyinvandrade elever än mer, från 0 till 69 procent. Ungefär 900 skolor har 0,1 procent eller inga nyinvandrade elever. Drygt 100 skolor har minst 10 procent elever som är nyinvandrade. Dessa ligger främst i storstadsregionerna.

Fyra av tio kommuner har inga eller i stort sett inga nyinvandrade elever i grundskolan. I gymnasieskolan är sju av tio kommuner som inte har några nyinvandrade elever. Nio av tio grundskolor och alla gymnasieskolor har för få nyinvandrade elever för att kunna särredovisa dem på skolenhetsnivå. En publicering av resultaten då nyinvandrade elever är exkluderade vore detsamma som att indirekt publicera nyinvandrade elever separat. Skolverket valt att inte presentera samtliga uppgifterna som avses i uppdraget på kommun- och skolenhetsnivå.

¹ 26 kap. 24 § skollagen (2010:800)

Skolverket har ändå bedömt att betygsresultaten i grundskolan kan publiceras för de skolenheter som har tillräckligt elevunderlag med avseende på nyinvandrade elever. De mått som redovisas är genomsnittligt meritvärde, andel behöriga till yrkesprogram och andel elever som ej nått målen i ett, fler eller samtliga ämnen. Uppgifterna kommer även publiceras på kommunnivå. Även gymnasieskolans resultat om genomsnittligt betygspoäng kommer att redovisas på kommunnivå.

Resultatredovisningen av slutbetyg och nationella prov hösten 2013 ska förändras i och med att ny betygskala har införts. I det revideringsarbetet kommer det väl till pass att även se över redovisningen av nyinvandrade elever på kommun- och skolenhetsnivå.

SALSA används frekvent

SALSA används både av skolor och av huvudmän. Ett fåtal huvudmän och var sjunde skolenhet använder inte modellen. Huvudmännen använder modellen mer frekvent än skolorna. På huvudmannanivå används SALSA för information och som ett underlag för diskussion på central nivå med skolorna. SALSA är ett av flera instrument i det systematiska kvalitetsarbetet och som grund för politiska beslut. Hos var femte huvudman ingår SALSA som en del i resursfördelningen. Det vanligaste användningsområdet i skolorna är tillsammans med skolenhetens pedagoger.

SALSA upplevs ofta som lättanvänd och stabil, men modellen kan vara svår att kommunicera. Det framkommer önskemål om ytterligare dokumentation i form av presentationsmaterial för att underlätta en diskussion med journalister och politiker.

Drygt hälften av skolorna anser att SALSA ger en objektiv bild av resultaten medan var tionde inte anser detta. Betygssättningen innehåller ett visst mått av subjektivitet och kan skilja sig mellan skolor. Var fjärde skolenhet som svarat på enkäten anser att SALSA kan leda till att rättfärdiga bristande resultat. Det påpekas bland annat att det modellberäknade värdet kan bli ett mål i sig självt även om värdet är lågt.

Även om SALSA är ett viktigt komplement i analysarbetet anser var fjärde huvudman och skolenhet att det finns andra bakgrundsfaktorer förutom kön, utländsk bakgrund och föräldrars utbildningsnivå som modellen borde ta hänsyn till. Skolverkets bedömning är att ytterligare bakgrundsinformation om eleverna endast skulle öka salsamodellens förklaringsgrad marginellt.

Utvecklingsarbete

SALSA anses fylla en viktig funktion och är ofta ett komplement till andra underlag som ingår i analysarbetet av skolors resultat. Förutom SALSA efterfrågar användarna mer och fördjupad information om skolornas resultat. Önskemål om ett value added-mått finns men då som ett komplement till SALSA och inte som en ersättning för denna.

Stort intresse för webbplats till elever och föräldrar

Skolans uppdrag är brett, och att fånga det i hela dess vidd via statistisk information är inte möjligt. Detta kommer att framgå i Skolverkets stöd på webbplatsen. Några tydliga samband går inte att påvisa mellan de mått som står till buds och en god kunskapsutveckling och måluppfyllelse hos eleverna. Kvalitet är inte alltid mätbar och det finns en risk att skolorna prioriterar de mätbara målen och därmed försummar andra viktiga dimensioner i skolans uppdrag. Å andra sidan måste ett system som bygger på fria val vara transparent och ge den som ska välja ett beslutsunderlag. Användaren kommer själv att få bestämma vilka variabler som är mest intressanta för det egna skolvalet.

För att få kunskap om målgruppens önskemål har Skolverket genomfört en målgruppsanalys i form av fokusgrupper med elever och föräldrar. Resultatet visar att målgruppen är intresserad av statistiska mått såsom lärartäthet, andel lärare med pedagogisk examen och elevers resultat. Det finns också mycket annan information som är intressant vid val av skola. En del sådana uppgifter skulle kunna ligga till grund för en framtida utveckling av webbplatsen.

Webbplatsen kan också utvecklas genom att komplettera den med uppgifter från Skolinspektionen. Som exempel kan nämnas beslutsunderlag, uppgifter från skolenkäterna eller deras helhetsbedömning om skolan vid inspektioner. Skolverket och Skolinspektionen kommer arbeta vidare under hösten för att se vilka möjligheter det finns att tillgängliggöra Skolinspektionens information på webbplatsen för skolval. Båda myndigheterna är enade om att föräldrar och elever som besöker webbplatsen och står inför sitt skolval bör kunna hitta information oavsett om den är från Skolverket eller Skolinspektionen.

Skolverket är inte ensamma aktörer

Det finns andra aktörer som har webbplatser med Skolverkets skolstatistik i syfte att underlätta jämförelser mellan skolor och val av skola är många. Några sådana är Skolpejl, Skolvalet.com, Gymnasie kvalitét, Skolkollen och ett flertal kommuner som erbjuder möjligheter att jämföra skolor. Till detta kommer det initiativ som Friskolornas Riksförbund, SKL och Svenskt Näringsliv har tagit för att tillsammans ta fram en nationell webbplats där elever och föräldrar och andra målgrupper ska kunna jämföra skolor.

Skolverket avser att hålla kontakt med övriga aktörer i syfte att se till att informationen blir så lättillgänglig som möjligt.

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
INNEHÅLL	5
1. INLEDNING	6
1.1 UPPDRAGET	6
1.2 SKOLVERKETS STATISTIK	7
1.4 STATISTIKENS TILLGÄNGLIGHET	8
1.5 SAMRÅD	9
1.6 DISPOSITION	10
2. NYINVANDRADE ELEVER	11
2.1 GENOMFÖRANDE	11
2.2 DEFINITION AV NYINVANDRADE ELEVER	11
2.3 BESKRIVNING AV FOLKBOKFÖRING	13
2.4 NYINVANDRADE ELEVER 2012	13
2.5 REDOVISNING AV STATISTIK KOMPLETTERAD MED NYINVANDRADE ELEVER	15
2.6 KOMPLETTERAD STATISTIK AVSEENDE STUDIERESULTAT VÅREN 2012	16
2.7 UTVECKLINGEN AV BETYG OCH PROVRESULTAT ÖVER TID	19
2.8 SAMMANFATTNING	20
3. SALSA	22
3.1 GENOMFÖRANDE	22
3.2 RESULTAT FRÅN ENKÄTER OCH GRUPPINTERVJUER	24
3.3 SAMMANFATTNING	28
4. WEBBPLATS FÖR ELEVER OCH FÖRÄLDRA	30
4.1 AVGRÄNSNINGAR	30
4.2 GENOMFÖRANDE	31
4.3 MÅLGRUPPSANALYS - RESULTAT	32
4.4 WEBBPLATSENS STATISTISKA INFORMATION	35
4.5 INFORMATIONSTRUKTUR OCH FUNKTIONALITET PÅ WEBBPLATSEN	38
4.6 SAMRÅD OCH DISKUSSION	40
4.7 ANDRA AKTÖRER OCH INITIATIV	41
4.8 PLAN FÖR DRIFTSÄTTNING	41
4.9 KONSEKVENSBESKRIVNING AV WEBBPLATSENS DRIFTSÄTTNING	42
4.10 UTVECKLINGSMÖJLIGHETER	43
4.11 SAMMANFATTNING	44
5. SKOLVERKETS FORTSATTA ARBETE	46
5.1 UTVECKLA MÅTT PÅ SKOLORS KVALITET	46
5.2 UTVECKLING AV WEBBPLATSEN FÖR SKOLVAL	47
REFERENSER	48
BILAGOR	48

1. Inledning

Skolverket är statistikansvarig myndighet för officiell statistik om skolväsendet enligt förordningen (2001:100) om den officiella statistiken². Syftet med uppföljningssystemet är att det ska ge en samlad bild av skolans verksamhet och vara underlag för uppföljning och utvärdering på nationell och lokal nivå. Myndigheten ansvarar för Sveriges officiella statistik om skolväsendet (förskola, fritidshem, skola, vuxenutbildning), övriga utbildningar och verksamheter som står under Statens skolin-spektions tillsyn enligt skollagen samt annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen och som anordnas av enskild.³

1.1 Uppdraget

Den 23 augusti 2012 beslöt regeringen att Skolverket skulle få ett uppdrag om skol- och resultatinformation (Dnr U2012/4307/S). Uppdraget omfattar tre olika delar där alla tre på ett eller annat sätt avser Skolverkets statistik. I uppdraget finns beskrivet:

Med stöd av 2 § i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken uppdrar regeringen åt Statens skolverk att presentera statistik så att olika skolors faktiska resultat och kvalitet kan jämföras med varandra.

- 1. I all statistik avseende betyg och resultat på nationella prov i grund- och gymnasieskolan samt i statistik som avser övergång mellan skolformer, meritvärden, behörighet m.m. och genomströmningen i gymnasieskolan ska de faktiska resultaten presenteras exklusive nyinvandrade elever. Med nyinvandrade elever avses i detta uppdrag elever som har invandrat till Sverige under de senaste fyra åren. Statistik som redovisar nyinvandrade elevers resultat ska också presenteras, såvida inte elevgruppen är så liten att den av sekretesskäl inte kan redovisas. Det ska också vara möjligt att presentera utvecklingen av betyg och provresultat över tid.*
- 2. Skolverket ska vidare undersöka hur verkets databas SALSa i praktiken har uppfattats och använts av skolhuvudmän och skolor.*
- 3. Skolverket ska därutöver presentera befintlig statistisk information på ett mer användarvänligt sätt. Utgångspunkten är att det ska vara möjligt för användarna, bl.a. föräldrar och elever att själva välja olika variabler för att få en bild av en skolas verksamhet och resultat. Användaren ska kunna välja två eller flera skolor och på så sätt jämföra dessa med varandra. Variablerna bör uppfattas som centrala för bl.a. elevens val av skola och kunna presenteras över tid⁴.*

² Skolverket blev statistikansvarig myndighet 1994.

³ 26 kap. 24 § skollagen (2010:800)

⁴ Redovisningen i detta uppdrag avser hur myndigheten planerar att presentera befintlig statistisk information mer användarvänligt.

1.2 Skolverkets statistik

Skolans uppdrag är brett, och att fånga det i hela dess vidd via det nationella uppföljningssystemet är inte möjligt. Syftet med uppföljningssystemet är att bidra till att öka kunskapen om hur utbildningar och verksamheter utvecklas i förhållande till de nationella målen. Skolverkets statistik har en viktig funktion för huvudmän, rektorer och lärare i sitt ansvar att följa upp, analysera och diskutera skolans samlade uppdrag och mål.

Statistiken kännetecknas av långsiktighet. Den ger aktuell information om resultat, resurser och organisation i förskola, fritidshem, skola och vuxenutbildning samt att det går att följa utvecklingen över tid.

Skolverkets statistik har en bred målgrupp. Politiker, tjänstemän, huvudmän och skolor är frekventa användare men även andra användare så som forskare, studenter, media, organisationer och allmänhet. En ny växande användargrupp är föräldrar och elever. Det finns därför ett behov av att presentera statistiken på ett mer användarvänligt sätt för att möta en bredare målgrupp.

Reglering

Skolverket ska enligt 26 kap. 24 § skollagen (2010:800) på nationell nivå följa upp

1. skolväsendet
2. övriga utbildningar och verksamheter som står under Skolinspektionens tillsyn enligt skollagen, och
3. annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen och som anordnas av enskild.

Av 26 kap. 3 § skollagen framgår att med övriga utbildningar och verksamheter som står under Skolinspektionens tillsyn avses särskilda utbildningsformer (24 kap. skollagen), utbildning som leder fram till International Baccalaureate (IB), hur hemkommuner fullgör sitt ansvar för att skolpliktiga barn får föreskriven utbildning och fullgör sin skolgång (7 kap. 21-22 §§ skollagen), hur hemkommunen medger och prövar om elever att fullgöra sin skolplikt på annat sätt (24 kap. 23-24 §§ skollagen), hur hemkommunen håller sig informerad om hur de ungdomar som inte fyllt 20 år och fullgjort sin skolplikt är sysselsatta (29 kap. 9 § skollagen), samt hur kommuner uppfyller sitt tillsynsansvar över vissa verksamheter enligt 26 kap. 4 § skollagen.

Regeringen har i förordningen (1992:1083) om viss uppgiftsskyldighet för huvudmännen inom skolväsendet m.m. samt i förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar bemyndigat Skolverket att föreskriva om vilka uppgifter som ska lämnas för uppföljning enligt 26 kap. 25 § skollagen.

Skolverket har meddelat föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas till Skolverket i Skolverkets föreskrifter om uppgiftsinsamling från huvudmännen inom skolväsendet m.m. enligt 1985 års skollag (SKOLFS 2011:156) samt Skolverkets

föreskrifter om uppgiftsinsamling från huvudmännen inom skolväsendet m.m. (SKOLFS 2011:142).

Insamling av uppgifter

Varje år samlas uppgifter in med stöd av föreskrifterna om barn, elever, personal, kostnader och utbildningsresultat. År 2013 har myndigheten 21 statistikprodukter.

Uppgifterna i skolstatistiken bygger på totalundersökningar med registret över skolenheter i Sverige som referensram. Uppgiftslämnare är skolor och huvudmän.

Uppgifter om förskola och annan pedagogisk verksamhet lämnas av kommuner för verksamheter i såväl enskild som kommunal regi.

Elevuppgifter samlas in på individ- och gruppnivå. Uppgifter om resultat och pedagogisk personal samlas in på individnivå förutom när det gäller personal i förskola och annan pedagogisk verksamhet. Uppgifter om kommunernas kostnader hämtas från kommunernas rapportering till Räkenskapssammandraget (RS)⁵. Fristående skolors kostnader samlas in separat.

Sambearbetning av registeruppgifter

Vissa tabeller redovisar statistik om elever, resultat och personal som inte primärt bygger på uppgifter från skolor och huvudmän. Uppgifter om elevers bakgrundsinformation som bland annat utländsk bakgrund och elevers hemkommun hämtas från Statistiska centralbyråns (SCB) register över totalbefolkningen (RTB). Ett annat exempel där statistiken kompletteras med uppgifter från andra register är uppgifter om lärares examen och elever i gymnasieskolan. Lärarnas examen hämtas från UK-ämbetets⁶ register över examinerade och elever i gymnasieskolan hämtas från Centrala Studiestödsnämndens (CSN) elevregister.

1.4 Statistikens tillgänglighet

Skolverkets första webbplats lanserades i mitten av 1990-talet. Det nationella uppföljningssystemet fick redan från början en betydande plats på webbplatsen. Uppgifter om skola och vuxenutbildning publicerades i form av nedladdningsbara tabeller och rapporter. De första åren fanns uppgifterna i en mindre skala men har successivt ökat med åren. Ett 40-tal tabeller i 8 skolformer 1995 kan jämföras med närmare 300 tabeller i 14 verksamhets- och skolformer 2010. Slutet av 1990-talet och början av 2000-talet utökade Skolverket tillgängligheten av statistik genom att publicera uppgifter på läns-, kommun- och skolnivå i olika databaser.

Tillgänglighet av Skolverkets statistik i dag

Skolverkets statistik publiceras i dag på flera olika platser. Statistiken publiceras också oftast samtidigt på de olika platserna. Dels publiceras uppgifter på Skolver-

⁵ RS är en årlig lagstadgad insamling av ekonomiska uppgifter från samtliga kommuner som används både nationell, internationell och på kommunal nivå.

⁶ Tidigare Högskoleverket

kets webbplats. Dels publiceras uppgifter i databaserna: Jämförelsetal, SALSA⁷ och SIRIS⁸. Statistiken publiceras så snart den är klar, vilket medför att statistik publiceras vid ett flertal tillfällen under året.

Skolverkets webbplats

Statistik på nationell nivå publiceras per verksamhets- och skolform på Skolverkets webbplats. Inom varje verksamhets- och skolform finns statistiken uppdelad per uppgift såsom barn, elever, personal, kostnader, provresultat och betyg. Uppgifterna publiceras i nedladdningsbara exceltabeller. I samband med att statistiken blir offentlig publiceras också en beskrivande text som lyfter fram de centrala resultaten.

Skolverkets databaser med statistik

Parallellt med den nationella statistiken publiceras också uppgifter på läns- och kommunnivå i databasen för jämförelsetal. Här kan besökaren göra egna jämförelser mellan kommuner, olika verksamhetsformer och över tid. I databasen ingår uppgifter om samtliga verksamhetsformer⁹ inom Skolverkets ansvarsområde.

Uppgifter på skolnivå för grund- och gymnasieskolan publiceras på Skolverkets databas SIRIS. Här publiceras uppgifter om elever, lärare, resultat och kostnader. I databasen finns även samlat olika dokument som beskriver kvalitetsutvecklingen i kommuner och skolor.

En gång om året publicerar Skolverket också betygsresultat i databasen SALSA. Det är en statistisk modell som jämför kommuners och skolors betygsresultat i årskurs 9 efter att viss hänsyn tagits till elevsammansättningen.

1.5 Samråd

I uppdraget har ingått att samråda med Statens skolinspektion och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) men även med andra myndigheter och organisationer som Skolverket anser vara relevanta för uppdragets genomförande.

Skolverket har samrått med Statens skolinspektion och IFAU. Samråd har även skett med Skolverkets samrådsgrupp för officiell statistik¹⁰, Skolverkets kommunala referensgrupp¹¹ samt Friskolornas riksförbund, Svenskt näringsliv och SKL.

På samrådsträffarna har dialoger förts om uppdragets tre olika delar. Det har vid varje tillfälle framkommit värdefulla synpunkter och reflektioner som Skolverket

⁷ Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser

⁸ Skolverkets Internetbaserade Resultat- och kvalitetsInformationsSystem

⁹ Utbildning inom kriminalvården ingår inte.

¹⁰ Representanter i samrådsgruppen för officiell statistik: CSN, SKL, SCB, IFAU, Specialpedagogiska Skolmyndigheten, Ungdomsstyrelsen, Lärarnas Riksförbund, Friskolornas Riksförbund, UK-ämbetet, Lärarförbundet och Skolinspektionen.

¹¹ Representanter i Skolverkets kommunala referensgrupp: Stockholm, Jönköping, Karlstad, Sollentuna, Varberg, Borås, Västerås, Malmö, Skellefteå och Piteå.

tagit hänsyn till i projektet. Synpunkter som framförts finns beskrivna i respektive kapitel.

1.6 Disposition

Efter detta inledande kapitel 1 redovisas varje del av uppdraget i egna kapitel. Kapitel 2 redogör för kategorin nyinvandrade elever i grund- och gymnasieskolan och ger en beskrivning av prov- och betygsresultaten nationellt för läsåret 2011/12. Det tredje kapitlet redogör för kartläggningen av hur SALSA upplevs och används i praktiken. Kapitel 4 redogör för hur Skolverket planerar att genomföra den del av uppdraget som avser presentation av befintlig statistik så att föräldrar och elever ska kunna välja variabler och jämföra skolor vid val av skola. Rapporten avslutas med ett femte kapitel som redogör för Skolverkets fortsatta arbete med uppdraget.

2. Nyinvandrade elever

I detta kapitel finns en beskrivning av kategorin nyinvandrade elever samt en redovisning av statistiken kompletterad med nyinvandrade elever.

Ur uppdraget:

I all statistik avseende betyg och resultat på nationella prov i grund- och gymnasieskolan samt i statistik som avser övergång mellan skolformer, meritvärden, behörighet m.m. och genomströmningen i gymnasieskolan ska de faktiska resultaten presenteras exklusive nyinvandrade elever. Med nyinvandrade elever avses i detta uppdrag elever som har invandrat till Sverige under de senaste fyra åren. Statistik som redovisar nyinvandrade elevers resultat ska också presenteras, såvida inte elevgruppen är så liten att den av sekretesskäl inte kan redovisas. Det ska också vara möjligt att presentera utvecklingen av betyg och provresultat över tid.

2.1 Genomförande

Inledningsvis har en genomgång av Skolverkets befintliga statistik gjorts för att bestämma vilken befintlig resultatstatistik som ska kompletteras med exklusive nyinvandrade elever respektive nyinvandrade elever separat. En sammanställning gjordes om informationen om folkbokförda personer i Sverige, personnummer och annan relevant information i registret för totalbefolkningen, RTB. En definition för nyinvandrade elever har förtydligats och används för att komplettera redan publicerade resultattabeller för läsåret 2011/12 i grund- och gymnasieskolan.

2.2 Definition av nyinvandrade elever

Med *nyinvandrade elever* avses i detta uppdrag elever som har invandrat till Sverige under de senaste fyra åren. I ett annat regeringsuppdrag¹² som Skolverket arbetar med används begreppet *nyanlända elever*. I det uppdraget avses en nyanländ elev ett barn eller en ungdom som har anlänt till Sverige och påbörjat sin utbildning här efter den tidpunkt då skolplikten inträder eller efter den tidpunkt då skolplikten skulle ha inträtt om eleven hade haft skolplikt. Utöver finns det angivet i *Utbildningsdepartementets förslag på att förbättra utbildningen för nyanlända elever*¹³ att en elev inte längre ska anses som nyanländ efter fyra års skolgång. Skolverket anser att det ur ett användarperspektiv är olyckligt att det förekommer två olika begrepp.

För att definiera nyinvandrade elever används information om personnummer och invandringsdatum. Skolverket har valt att om en elev har flera invandringsdatum, så är det första invandringsåret som avses. Informationen om invandringsdatum kompletteras med information om elevens och föräldrarnas bakgrund. Det är biologiska föräldrar som åsyftas för att överensstämja med övrig statistik som Skolverket publicerar. Tidpunkten för avstämningen av nyinvandrade elever är den 18

¹² Uppdrag att genomföra integrationsinsatser inom skolväsendet U2013/1101/S

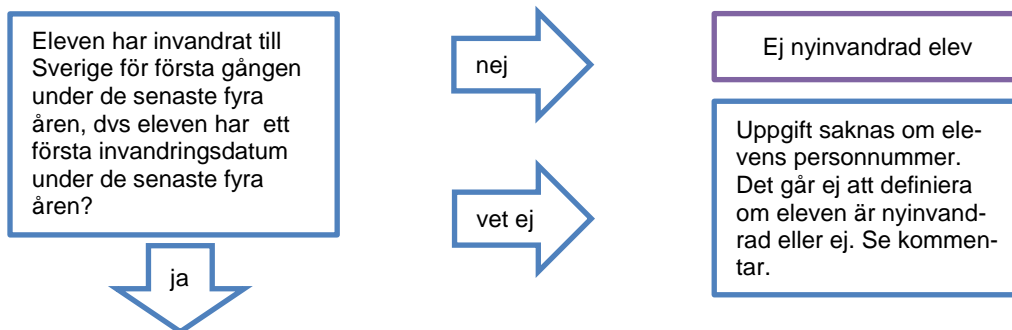
¹³ Ds 2013:6

juni eftersom det är då som Skolverket samlar in uppgifter om slutbetyg och nationella prov för grund- och gymnasieskolan.

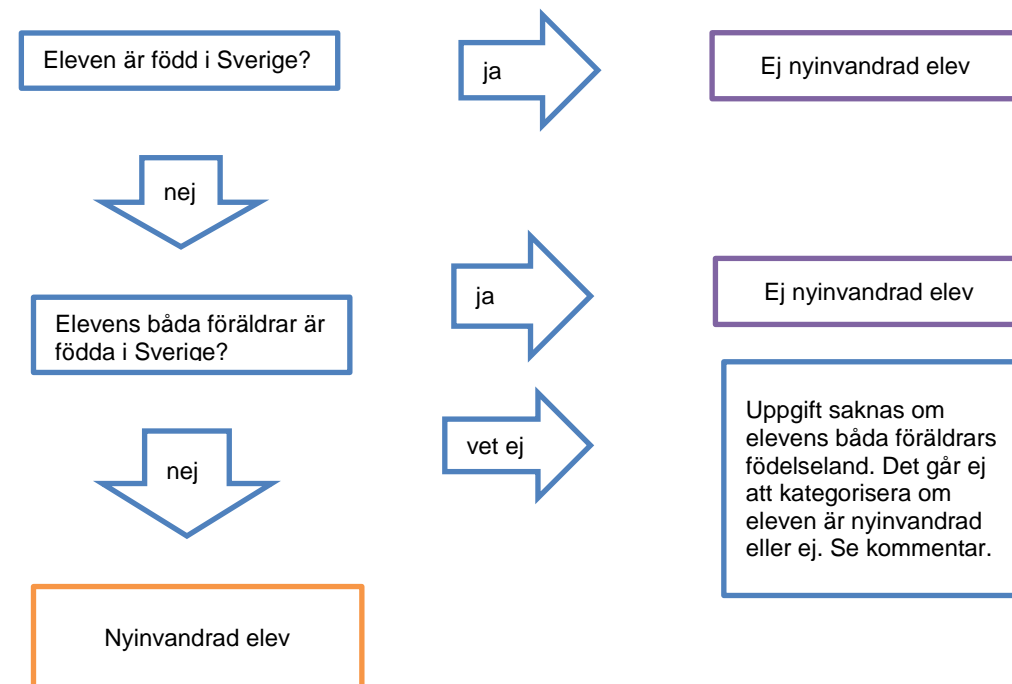
Definition

Eleven har invandrat till Sverige för första gången under de senaste fyra åren. Dessutom ställs ytterligare krav om att eleven eller elevens båda föräldrar inte ska vara födda i Sverige. Skolverket har valt att definiera de sent invandrade eleverna som inte har någon tidigare anknytning till Sverige som nyinvandrade. Elever som har kommit till Sverige inom 4 år men som är födda i Sverige eller vars båda föräldrar är födda i Sverige definieras som ej nyinvandrade. Avstämningsdatum avser 18 juni.

Flödeschema för att avgöra om eleven är nyinvandrad eller ej

Ytterligare kontroll

Kommentar

Elever som inte är folkbokförda och inte har personnummer får tillfälliga (TF) personnummer tills de har blivit folkbokförda. Dessutom finns elever som har skyddade personnummer men som i registreringen till SCB har fått TF-personnummer. Sen tidigare har i Skolverkets statistik gjorts en generalisering genom att i definitionen av utländsk bakgrund låta elever som har TF personnummer definieras som svensk bakgrund. Motivet till det är att en liten andel elever med TF personnummer gör minst effekt på resultatet eftersom elever med svensk bakgrund utgör en stor andel.

I kategorin nyinvandrade elever får elever med TF-personnummer tillsvidare behandlas på motsvarande sätt. För att behålla basen intakt i totalen för statistiken nyinvandrade elever får de elever med TF-personnummer kvarstå i totalen. När nyinvandrade elever exkluderas från totalen lyfts enbart elever ut som har personnummer, dvs de elever som kan definieras som nyinvandrade.

Skolverket kommer fortsätta arbetet med att försöka särskilja elever som inte har fått personnummer från elever med skyddade personnummer.

2.3 Beskrivning av folkbokföring

Skatteverket ansvarar för folkbokföringen och tilldelningen av personnummer. Folkbokföring och tilldelning av personnummer sker vid födelse eller invandring till Sverige. Information om invandringar och andra händelser i folkbokföringen överförs dagligen till SCB. En person kan invandra flera gånger och datum för samtliga in- och utvandringar registreras. Den som en gång fått ett personnummer behåller samma nummer livet ut. Det innebär att personnumret inte ändras vid återinvandring till Sverige.

Om en person inte blivit folkbokförd genom födseln sker folkbokföringen istället om personen har uppehållstillstånd i Sverige längre än 1 år och när asylsökande mottas i en kommun. Om ingen folkbokföring ska ske i Sverige tilldelas istället ett s.k. samordningsnummer vid en skatteregistrering hos Skatteverket¹⁴. Personer med samordningsnummer finns inte registrerade hos SCB.

2.4 Nyinvandrade elever 2012

I det här avsnittet åskådliggörs hur stor andel kategorin nyinvandrade elever utgörs av den totala elevgruppen genom att beskriva elevgruppen i årskurs 9. Respektive andel nyinvandrade elever är överensstämmande i de olika årskurserna.

Våren 2012 var det 2 757 elever som avslutade grundskolan i årskurs 9 och som omfattades av beskrivningen nyinvandrade elever. Det utgör 2,7 procent av totalt antal elever som avslutade årskurs 9. Bland flickorna motsvarar det 2,4 procent och bland pojkarna 3,0 procent.

¹⁴ Källa Skatteverket

Av alla elever som avslutade årskurs 9 våren 2012 så är det 99 procent som fick slutbetyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. För pojkarna var andelen 98 procent och för flickorna 99 procent. Motsvarande andel bland nyin-vandrade elever var 92 procent, 93 procent för flickorna och 92 procent för poj-karna.

Det är knappt 3 procent av alla elever i årskurs 9 som definieras som nyinvandrade elever. På kommunnivå varierar andelen från 0 till 25 procent och det är fyra kom-muner som har högre andel än 10 procent. Dessa kommuner är Högsby, Ockelbo och Bjurholm som tillhör kommungruppen pendlarkommuner samt Gullspång som är en varuproducerande kommun. Det är 108 kommuner som har 1 procent eller inga elever som definieras som nyinvandrade. Om man tar hänsyn till elever i enbart kommunala skolenheter så har även Sundbyberg och Botkyrka kommun högre än 10 procent nyinvandrade elever.

På skolenhetsnivå varierar andelen nyinvandrade elever än mer, från 0 till 69 pro-cent. Drygt 700 skolenheter har inga nyinvandrade elever. Det motsvarar 50 pro-cent av skolenheterna som har årskurs 9. Ungefär 100 skolenheter har minst 10 procent elever som är nyinvandrade, vilket utgör 7 procent av årskurs 9 skolorna. Dessa ligger främst i storstadsregionerna.

Tabellen nedan beskriver olika kommungruppers alla skolors elevsammansättning med avseende på hur stor andel av eleverna i skolorna som är nyinvandrade. I gruppen varuproducerade kommuner har hälften av alla skolor som mest 1,6 pro-cent nyinvandrade elever. I resterande kommungrupper har hälften av alla skolor en mindre andel eller inga elever som är nyinvandrade. Enstaka skolor med hög andel nyinvandrade elever finns i flera kommungrupper. Skolenheten med högst andel finns bland större städer. Därefter följer kommungrupperna storstäder, för-ortskommuner till storstäderna samt varuproducerande kommuner.

Tabell 1. Beskrivning av kommungruppers samtliga skolors andel (%) elever som är nyinvandrade samt totalt antal skolor i kommungrupperna, oavsett huvudman.

Angivet den lägsta (min) och högsta (max) andel (%) nyinvandrade elever bland skolor med årskurs 9¹⁵ tillsammans med medianen

Kommungrupp	Andel (%) nyinvandrade elever per			Antal skolor totalt
	Min	Median	Max	
Storstäder	0	0,7	35	241
Förortskommuner till storstäderna	0	0,0	32	256
Större städer	0	0,0	69	432
Förortskommuner till större städer	0	1,0	11	49
Pendlingskommuner	0	1,0	16	112
Turism- och besöksnäringsskommuner	0	0,0	15	54
Varuproducerande kommuner	0	1,6	25	120
Glesbygdskommuner	0	0,0	14	38
Kommuner i tätbefolkad region	0	1,1	20	124
Kommuner i glesbefolkad region	0	0,9	13	57
Totalt	0	0	69	1 483

I årskurs 3 omfattas 2,9 procent av beskrivningen nyinvandrade elever, det är ingen skillnad bland pojkar och flickor. I årskurs 6 omfattas 2,8 procent av beskrivningen nyinvandrade elever, 2,9 bland pojkarna och 2,8 procent bland flickorna.

I gymnasieskolans år 3 fanns det 344 elever våren 2012 som omfattades av beskrivningen nyinvandrade elever, vilket utgör 0,3 procent av alla elever i år 3. Av dessa elever var det 238 som tog ut slutbetyg eller motsvarande. Det är ingen skillnad bland pojkar och flickor. Att det är så få elever beror bland annat på att nyinvandrade elever vanligtvis inleder sin gymnasieutbildning på ett introduktionsprogram, vilket innebär att gymnasieutbildningen oftast blir längre än fyra år.

Det är 77 kommuner som har elever som definieras som nyinvandrade. Totalt är det 125 skolor som har minst en och som mest åtta nyinvandrade elever som fick slutbetyg eller motsvarande i år 3.

2.5 Redovisning av statistik kompletterad med nyinvandrade elever

I och med det här uppdraget kompletteras alla rikstabeller på Skolverkets webbplats med uppgifter om betyg och nationella prov för läsåret 2011/12 med nyinvandrade elever. Det omfattar statistiken både för grund- och gymnasieskolan. De tidigare publicerade tabellerna utökas med redovisning av resultaten exklusive nyinvandrade elever och resultat för enbart nyinvandrade elever.

Sedan tidigare presenteras Skolverkets resultatstatistik för utländsk bakgrund som en heterogen grupp. En elev med utländsk bakgrund kan vara född i Sverige med två utländskfödda föräldrar eller kan själv vara född utomlands och ha invandrat före eller efter ordinarie skolstart. I tabellen nedan framgår det hur de olika indel-

¹⁵ Skolor med minst 10 elever i årskurs 9 ingår i sammanställningen

ningarna förhåller sig till varandra. Utländsk bakgrund som en grupp delas upp i två grupper när hänsyn tas till om det är elevens föräldrar eller eleven själv som är född utomlands. Den grupp av elever som är födda utomlands kan indelas efter om de kommit till Sverige före eller efter ordinarie skolstart. Det blir då tre redovisningsgrupper för utländsk bakgrund. I tabellen framgår också hur stor andel av alla elever i årskurs 9 respektive grupp utgör.

Tabell 2. Skolverkets olika redovisningsgrupper för utländsk bakgrund tillsammans med hur stor respektive andel (%) utgör av alla elever i årskurs 9 läsåret 2011/12.

1 grupp	2 grupper	3 grupper	Ny grupp
Båda föräldrarna födda utomlands, eleven född i Sverige / eleven född utomlands	Båda föräldrarna födda utomlands, eleven född i Sverige ~10 %	Båda föräldrarna födda utomlands, eleven född i Sverige ~10 %	
	Eleven född utomlands	och kommit till Sverige före ordinarie skolstart ~4 %	
		och kommit till Sverige efter ordinarie skolstart	
~20 %	~10 %	~6 %	Invandrat under de senaste 4 åren ~3%

2.6 Kompletterad statistik avseende studieresultat våren 2012

De kompletterande uppgifterna av resultaten i årskurs 3, 6 och 9 samt gymnasieskolan visar att resultaten är generellt högre för totalen exklusive nyinvandrade elever jämfört med riksgenomsnittet. Den nyinförda redovisningen av nyinvandrade elevers resultat är generellt lägre jämfört med de tidigare publicerade resultat för utländsk bakgrund, oavsett vilken kategori utländsk bakgrund som jämförs.

Skillnader i resultat mellan olika kategorier av utländsk bakgrund illustreras i tabellerna nedan. Först redovisas resultaten av grundskolans slutbetyg respektive gymnasieskolans betyg. I årskurs 9 är det stor skillnad i resultat mellan olika elevgrupper av utländsk bakgrund. Elever som kommit till Sverige efter ordinarie skolstart eller varit i Sverige kortare tid än fyra år har avsevärt lägre resultat jämfört med elever som är födda i Sverige.

Tabell 3. Grundskolan årskurs 9 och slutbetygen 2011/12

	Genomsnittligt meritvärde	Andel (%) elever som	
		har behörighet att söka till gymnasieskolans nationella program	ej uppnått målen i samtliga ämnen
Samtliga elever	211,4	87,5	22,6
Samtliga elever exkl. nyinvandrade	212,6	89,1	21,3
Nyinvandrade elever	127,1	30,5	75,0
Elever med svensk bakgrund	216,1	90,8	18,6
Elever födda i Sverige, utlandsfödda föräldrar	207,1	85,1	29,6
Elever födda utanför Sv, inv. före ordinarie skolstart	208,2	84,3	28,8
Elever födda utanför Sv, inv. efter ordinarie skolstart	159,2	51,8	59,4

Tabell 4. Gymnasieskolan och betyg 2011/12

	Genomsnittliga betygs-poängen	Andel (%) elever som	
		har grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier ¹⁶	
Samtliga elever	14,0	86,7	
Samtliga elever exkl. nyinvandrade	14,0	86,7	
Nyinvandrade elever	13,9	80,9	
Elever med svensk bakgrund	14,9	87,8	
Elever med utländsk bakgrund	13,8	79,6	

I gymnasieskolan är det inte lika påtagliga skillnad i resultat mellan olika elevgrupper av utländsk bakgrund. Elever som varit i Sverige kortare tid än fyra år har något lägre resultat jämfört med elever som är födda i Sverige. Att vara nyinvandrad elev innebär att man har varit i Sverige kortare tid än fyra år. Nyinvandrade elever som inte har behörighet till nationella program påbörjar normalt ett introduktionsprogram. Det innebär att slutföra gymnasieutbildningen tar 4–5 år vilket medför att eleven inte längre räknas som nyinvandrad då slutbetyg utfärdas. I gymnasieskolan finns de flesta nyinvandrade eleverna i de första årskurserna till skillnad från grundskolan där de nyinvandrade eleverna finns i alla årskurser.

I gruppen som fick slutbetyg eller motsvarande efter tre år gick 50 elever ut International Baccalaureate, 34 elever var födda i Norden och 26 elever hade en svensk-född förälder.

Övergång till gymnasieskolan

Majoriteten av eleverna som avslutar årskurs 9 fortsätter i gymnasieskolan efterföljande hösttermin. Det är ingen skillnad i andel elever totalt jämfört med då nyinvandrade elever är exkluderade, 98,7 respektive 98,9 procent. Däremot är andelen

¹⁶ Denna uppgift avser följaktligen inte de elever som avslutat sina studier vid International Baccalaureate eller Waldorfbildning.

som finns i gymnasieskolan lägre bland de nyinvandrade eleverna, 92,2 procent. Förutom elever i yrkesprogrammen och de högskoleförberedande programmen ingår även elever i introduktionsprogrammen i andelen elever i gymnasieskolan.

Tabell 5. Övergång till gymnasieskola läsåret 2012/13 för elever som avslutat årskurs 9 läsåret 2011/12

	Antal elever i gymnasieskolan från årskurs 9	
	Antal	Andel som avslutat åk 9
Samtliga elever	98 819	98,7
Samtliga elever exklusive nyinvandrade	96 276	98,9
Nyinvandrade elever	2 543	92,2
Elever med svensk bakgrund	79 710	99,0
Elever med utländsk bakgrund	19 109	97,2

Resultat från nationella prov

För att illustrera de nationella proven för de olika årskurserna och gymnasieskolan redovisas resultaten från de nationella proven i matematik som förekommer i årskurs 3, 6, 9 och gymnasieskolan. Det finns ingen enhetlig resultatredovisning för samtliga stadier inom respektive prov i matematik. I tabellen nedan för årskurs 3 och 6 redovisas det skriftliga delprov som har högst andel elever som uppnått kravnivån totalt. I årskurs 3 redovisas delprov A som berör mätning och geometriska begrepp. I årskurs 6 redovisas delprov C men som saknar utskriven beskrivning.

I årskurs 9 samt i gymnasieskolan finns ett sammanvägt provbetyg och andelen elever som uppnått lägst godkänt provbetyg redovisas här. I gymnasieskolan, Gy 2011 finns olika kursprov för olika program. De inledande matematikkurserna är matematik 1A på yrkesprogrammen, matematik 1B på samhällsvetenskaps- och estetiska programmet respektive matematik 1C på tekniska och naturvetenskapsprogrammet.

Tabell 6. Grundskolan och nationella prov i matematik 2011/12

	Andel (%) elever som uppnått		
	kravnivån i delprov A, årskurs 3	kravnivån i delprov C, årskurs 6	godkänt provbetyg, årskurs 9
Samtliga elever	90,5	91,9	87,7
Samtliga elever exkl. nyinvandrade	90,8	92,1	87,8
Nyinvandrade elever	79,9	82,1	83,5
Elever med svensk bakgrund	92,1	93,1	89,1
Elever med utländsk bakgrund	83,2	86,8	82,2

Tabell 7. Gymnasieskolan och nationella prov i matematik 2011/12

	Andel (%) elever som uppnått		
	godkänt provbetyg, Matematik 1A	godkänt provbetyg, Matematik 1B	godkänt provbetyg, Matematik 1C
Samtliga elever	71,2	81,3	96,8
Samtliga elever exkl. nyinvandrade	71,3	81,6	97,1
Nyinvandrade elever	66,7	54,5	87,2
Elever med svensk bakgrund	73,2	85,4	98,5
Elever med utländsk bakgrund	59,9	62,9	91,6

När elever med utländsk bakgrund redovisas som en kategori är det resultatet oftast lägre än resultatet för nyinvandrade elever separat. Det beror på att bland elever med utländsk bakgrund finns förutom elever som varit i Sverige kortare tid än fyra år även elever som kommit till Sverige efter ordinarie skolstart. Det är elever som har haft kort tid i svensk skola som har svårast att uppnå målen.

2.7 Utvecklingen av betyg och provresultat över tid

Knappt 20 procent av eleverna har utländsk bakgrund i grund- och gymnasieskolan. Ungefär hälften av dem är födda i Sverige och hälften är födda utomlands. För tio år sedan var det ungefär 15 procent elever med utländsk bakgrund i årskurs 9 respektive gymnasieskolan. Ungefär lika stor andel var födda i Sverige eller hade kommit till Sverige före eller efter ordinarie skolstart, 4–6 procent vardera. Idag är den största andelen född i Sverige med utlandsfödda föräldrar. De utlandsfödda elever som kommer till Sverige efter ordinarie skolstart kommer numera allt senare jämfört med för tio år sedan¹⁷. Det innebär att de kommer till svensk skola i högre årskurser och får kortare tid på sig att lära sig svenska och uppnå målen.

Betygsutvecklingen i årskurs 9 för elever som kommit efter ordinarie skolstart har försämrats under de senaste åren. Elever som är födda i Sverige eller har kommit till Sverige före ordinarie skolstart har istället fått bättre betygsresultat och deras resultat närmar sig resultaten för elever med svensk bakgrund. I gymnasieskolan är betygsutvecklingen stabil inom respektive kategori av utländsk bakgrund. Elever som kommit till Sverige efter ordinarie skolstart har lägst resultat medan elever med svensk bakgrund har högst.

I och med det här uppdraget kompletteras den officiella statistiken från och med läsåret 2011/12 med resultat för kategorin nyinvandrade elever både för grund- och gymnasieskolan. Förutom resultaten för riket totalt redovisas resultaten exklusive nyinvandrade elever och resultat för enbart nyinvandrade elever. Det kommer framöver att vara möjligt att följa separata elevgruppers resultat över tid.

Inom Skolverket har det framkommit att det är viktigt att redovisa nyinvandrade elevers resultat på skolenhetsnivå för att synliggöra elevutvecklingen inom skolenheterna. Det möjliggör uppföljning av elever som nyligen anlänt till Sverige. Skolverket får många frågor angående det. Det kan i sin tur uppmuntra kommunerna att satsa på de nyinvandrade elevernas parallella språk- och kunskapsutveckling.

Skolverket är tveksamt till att presentera betygs- och provresultaten om nyinvandrade elever på skolenhetsnivå. Av de 700 skolenheter med årskurs 9 som har nyinvandrade elever är det för få nyinvandrade elever i nio av tio skolenheter för att kunna särredovisa dem. En publicering av resultaten då nyinvandrade elever är exkluderade vore detsamma som att indirekt publicera nyinvandrade elever separat.

Skolverket har ändå bedömt att betygsresultaten i grundskolan kan publiceras för de skolenheter som har tillräckligt elevunderlag med avseende på nyinvandrade

¹⁷ Skolverkets lägesbedömning 2011, Del 1 – beskrivande data, kap 15 Barn och elever med utländsk bakgrund.

elever. De mått som redovisas är genomsnittligt meritvärde, andel behöriga till yrkesprogram och andel elever som ej nått målen i ett, fler eller samtliga ämnen. Uppgifterna kommer även publiceras på kommunnivå. Även gymnasieskolans resultat om genomsnittligt betygspoäng kommer redovisas på kommunnivå.

Flera av deltagarna som vi samrått med instämmer med att redovisning av nyinvandrade elevers resultat på skolenhetsnivå är problematiskt med hänsyn till sekretesskäl. Men även om uppgifterna på skolenhetsnivå inte publiceras är IFAU intresserade av data om nyinvandrade elever ur forskningssynpunkt. För Skolinspektionen är det inte viktigt att särredovisa nyinvandrade elever utan de menar att viktigast för dem är att samtliga elever per skolenhet fortsättningsvis redovisas.

Resultatredovisningen av slutbetyg och nationella prov hösten 2013 ska förändras i och med att ny betygskala har införts. I det revideringsarbetet kommer Skolverket att se över den fortsatta publiceringen av nyinvandrade elevers resultat.

2.8 Sammanfattning

I och med det här uppdraget kompletteras alla rikstabeller på Skolverkets webbplats med uppgifter om betyg och nationella prov för läsåret 2011/12 med nyinvandrade elever. Det omfattar statistiken både för grundskolans årskurs 3, 6 och 9 samt gymnasieskolan. De tidigare publicerade tabellerna utökas med redovisning av resultaten exklusive nyinvandrade elever och resultat för enbart nyinvandrade elever.

Eleven som har invandrat till Sverige under de senaste fyra åren utgör en liten andel av alla elever, ungefär 3 procent i grundskolan och 0,3 procent i gymnasieskolan. Resultaten är generellt bättre för samtliga elever exklusive nyinvandrade elever jämfört med riksgenomsnittet. Gruppen nyinvandrade elevers resultat är generellt lägre jämfört med tidigare publicerade genomsnitt för utländsk bakgrund.

Det är få skolenheter som har en nämnvärd andel nyinvandrade elever. Dessa ligger främst i storstadsregionerna.

Fyra av tio kommuner har inga eller i stort sett inga nyinvandrade elever i grundskolan. I gymnasieskolan är det sju av tio kommuner som inte har några nyinvandrade elever. Nio av tio grundskolor och alla gymnasieskolor har för få nyinvandrade elever för att kunna särredovisa dem på skolenhetsnivå. En publicering av resultaten då nyinvandrade elever är exkluderade vore detsamma som att indirekt publicera nyinvandrade elever separat. Skolverket har valt att inte presentera samtliga uppgifterna som avses i uppdraget på kommun- och skolenhetsnivå.

Skolverket har ändå bedömt att betygsresultaten i grundskolan kan publiceras för de skolenheter som har tillräckligt elevunderlag med avseende på nyinvandrade elever. De mått som redovisas är genomsnittligt meritvärde, andel behöriga till nationellt program och andel elever som ej nått målen i ett, fler eller samtliga ämnen. Uppgifterna kommer även publiceras på kommunnivå. Även gymnasieskolans resultat om genomsnittligt betygspoäng kommer att redovisas på kommunnivå.

Resultatredovisningen av slutbetyg och nationella prov hösten 2013 ska förändras i och med att ny betygskala har införts. I det revideringsarbetet kommer det väl till pass att även se över redovisningen av nyinvandrade elever på kommun- och skolenhetsnivå.

3. SALSA

SALSA (Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser) är en statistisk modell för jämförelse av kommuners och skolors betygsresultat. Det betyder att kommuners och skolors resultat räknas fram genom att de faktiska betygsresultaten sätts i relation till ett antal bakgrundsfaktorer. Dessa är föräldrarnas utbildningsnivå, andel elever födda i Sverige med utländsk bakgrund, andelen elever födda utomlands och fördelningen pojkar/flickor. Störst betydelse för resultaten i modellen har föräldrars utbildningsnivå.

Syftet med SALSA är att synliggöra faktorer som skolan inte kan påverka, men som har betydelse för elevers betygsresultat. SALSA är i första hand avsedd för förvaltningstjänstemän, rektorer, lärare och skolpolitiker. SALSA kan användas för att analysera och reflektera över sina resultat, ett komplement till den information kommunen och skolan på lokal nivå själv tar fram.

Tillsammans med uppgifter om förutsättningar, processer, resultat och måluppfyllelse kan SALSA användas som underlag för mer kvalificerade och nyanserade diskussioner om skolors resultat.

Ur uppdraget:

Skolverket ska vidare undersöka hur verkets databas SALSA i praktiken har uppfattats och använts av skolhuvudmän och skolor.

3.1 Genomförande

För att undersöka hur SALSA används i praktiken och uppfattas genomfördes enkätundersökningar och fokusgruppsintervjuer. Enkäternas syfte var att fånga en övergripande bild av användningen och uppfattningen om SALSA. Fokusgruppsintervjuernas syfte var att genom dialoger fördjupa den bild som framkom av enkäterna.

Enkät till huvudmän och skolenheter

Webbaserade enkäter sändes till samtliga kommunala huvudmän samt till samtliga enskilda huvudmän med minst två skolor läsåret 2011/12. Totalt finns det 26 stycken enskilda huvudmän med två eller fler skolor. När det gäller enskilda huvudmän kan skolor tillkommit och försvunnit sedan föregående läsår, vilket kan leda till täckningsfel. Webbenkäten riktades till den chef som har det övergripande ansvaret för alla kommunala grundskolor inom en kommun eller till den chef som har det övergripande ansvaret för den enskilda organisationens grundskoleverksamhet.

Till skolenheter skickades en postal enkät. Urvalsramen var de skolor som ingick i databasen vid senaste publicering. Målpopulationen var alla skolor som under läsåret 2011/12 erhöll ett salsavärde och läsåret 2012/13 fortfarande är aktiva och därför kunde besvara enkäten. Antalet skolor var 1403 st. Ett stratifierat slumpmässigt urval av 312 skolor gjordes. Stratifieringen gjordes med avseende på faktiska meritvärden och modellberäknade meritvärden.

Att skolor skulle ha tillkommit är inte möjligt, vilket innebär att undertäckning inte förekommer. Det finns dock skolor som blivit nedlagda eller delats upp i flera skolenheter, vilket gör att en viss övertäckning förekommer.

Både webbenkäter och de postala enkäterna samlades in under perioden 10 december 2012 – 31 januari 2013.

Svarsfrekvens

Tabell 8. Svarsfrekvens för enkäter till huvudmän och skolenheter

	Bruttourval	Övertäckning	Nettourval	Antal svarande	Andel svarande
Skolenheter	312	4	308	238	77
		-			
Huvudmän	316		316	232	73
<i>därav</i>					
Kommunala	290	-	290	218	75
Enskilda	26	-	26	14	54

En viss övertäckning i urvalet av skolenheter fanns. Tre skolor hade inte årskurs 9 detta läsår och en skolenhet hade lagts ned. Andelen svarande skolenheter var 77 procent. Bland huvudmännen svarade 73 procent.

Fokusgruppsintervjuerna

Gruppintervjuerna genomfördes i december 2012. Så långt som det var möjligt tillfrågades representanter som hade en geografisk spridning samt att de representerade både kommunala och fristående huvudmän och skolor. Sammantaget deltog 12 personer varav två var rektorer och tio var tjänstemän.

Gruppdiskussionerna delades upp i två områden. Första området handlade om användning. Hur SALSA används rent tekniskt och hur det används i arbetet på skolenheten, kommunen eller i organisationen. Det andra området handlade om deltagarnas attityder till SALSA. Intervjuerna i fokusgrupperna har genomförts med hjälp av konsultbolaget PA Consulting Group.

Bakgrund till SALSA

I slutet av 1990-talet genomförde Skolverket studien *Samband mellan resurser och resultat. En studie av landets grundskolor med elever i årskurs 9* (1999). Studien omfattade drygt 92 000 elever som avslutade årskurs 9 i grundskolan läsåret 1994/95. I analysen ingick närmare 900 kommunala skolor.

Syftet med studien var att studera hur mycket av variationen i resultaten mellan olika skolor som kunde förklaras av variabler som beskriver elevresurser och skolresurser, och hur mycket av variationen som återstår att förklara med faktorer som beskriver läroprocessen och andra förhållanden.

För att studera dessa variationer utgick studien från en metod där man tog fram en grundmodell med fem faktorer som speglar olika resursmässiga förutsättningar för skolverksamheten: elevernas föräldrars genomsnittliga utbildningsnivå, andel pojkar, andel elever med utländsk bakgrund, antal högstadies elever på skolan samt antal

lärarveckotimmar per elev under elevernas hela högstadietid. Modellen visade sig förklara 42 procent av variationen i medelbetyg mellan alla skolor och närmare 58 procent av variationer återstod att förklara.

Resultaten från studien föranledde att Skolverket utvecklade analysverktyget SALSA. Oktober 2001 lanserade Skolverket analysverktyget SALSA. Ett analysverktyg som presenterar kommuners och skolors betygsresultat i årskurs 9 efter att viss hänsyn tagits till elevsammansättningen.

Modellen fungerar bäst på skolnivå

SALSA består av fyra modeller som beräknas både på kommun- och skolnivå för meritvärde och andel elever som uppnår målen. Modellens förklaringsgrad är lägre på kommunnivå än på skolnivå oavsett om beräkningarna gäller meritvärdet eller andel elever som uppnår målen. Detta innebär att bakgrundsvariablerna förklarar mindre av variationen i meritvärde och andel elever som uppnår målen när variablerna beräknas på kommunnivå. Att det blir en lägre förklaringsgrad på kommunnivå är naturligt då alla andelar anges för hela kommuner istället för skolor. Det kommer helt enkelt in fler osäkerhetsparametrar på kommunnivå. Dessutom ingår inte fristående skolor i modellerna på kommunnivå.

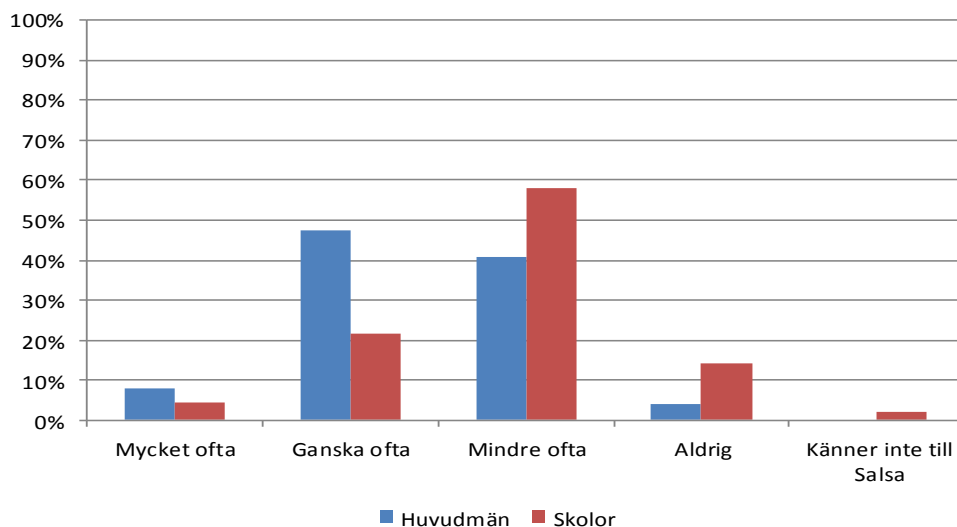
När modellen beräknas på skolnivå och med meritvärdet som den beroende variabeln är den justerade förklaringsgraden för modellen 63 procent vilket innebär att cirka 37 procent av variationen förklaras av andra faktorer än de som ingår i modellen. Motsvarande förklaringsgrad för andel elever som uppnår målen beräknat på skolnivå är 51 procent.

När modellen beräknas på kommunnivå för enbart kommunala skolor är förklaringsgraden för meritvärdet 43 procent och motsvarande för andel elever som uppnår målen är 29 procent.

Det är tveksamt om modellerna ska beräknas på kommunnivå då förklaringsgraden blir lägre och skolor med fristående huvudman inte ingår i modellerna på kommunnivå. Idag finns betydligt fler skolor med enskild huvudman än när SALSA utvecklades.

3.2 Resultat från enkäter och gruppintervjuer

I enkäten som sändes ut till skolor och huvudmän ställdes frågan i vilken utsträckning SALSA används och hur verktyget används hos huvudmannen eller på skolenheten. Det finns en tydlig skillnad i hur ofta verktyget används på de olika nivåerna. Mer än hälften av de tillfrågade huvudmännen använder verktyget mycket eller ganska ofta. På var fjärde skolenhet används verktyget lika frekvent som på huvudmannanivå. Var sjunde skolenhet och ett fåtal huvudmän använder aldrig SALSA och ett fåtal skolor känner inte till SALSA. Nästan samtliga huvudmän som ingår i undersökningen och mer än åtta av tio skolor använder verktyget i viss utsträckning.

Diagram 1. I vilken utsträckning används SALSA av huvudmän och skolenheter

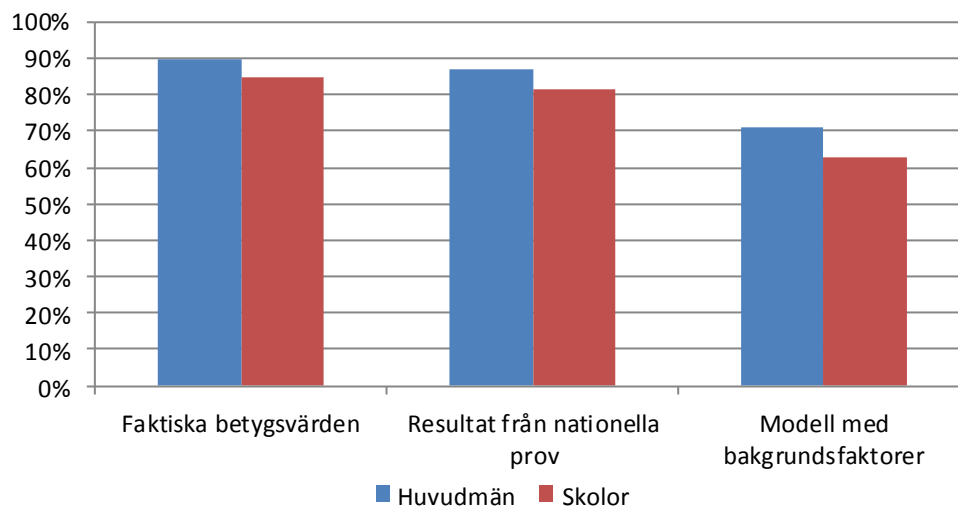
På skolenheten används SALSA både av skolenhetens ledning och med andra skolenheter, men vanligtvis tillsammans med skolenhetens pedagoger. Verktöget ingår som en del i kvalitetsarbetet där man bland annat jämför med andra skolor. Var tredje skolenhet använder även verktyget vid information om skolenheten till föräldrarna och var tionde skolenhet använder SALSA som information till skolenhetens elever. Ett användningsområde som framkommit i undersökningen är att SALSA används i marknadsföring av skolenheten.

På huvudmannanivå används SALSA för information och som diskussionsunderlag på central nivå med skolorna. SALSA är en del av flera underlag som ligger till grund för politiska beslut och systematiskt kvalitetsarbete. Även om fokus ligger på att analysera den egna skolenheten eller de egna skolornas resultat använder en majoritet av huvudmännen verktyget till att jämföra den egna kommunen/huvudmannen mot andra kommuner/huvudmän i stor eller ganska stor utsträckning. Ungefär var femte huvudman som besvarat enkäten använder SALSA som ett underlag vid resursfördelning i kommunen.

Resultaten från SALSA används oftare som förklaring till ett specifikt resultat, det vill säga tillbakablickande, snarare än som stöd för proaktiv utveckling av verksamheten för specifika insatser. SALSA blir mer intressant att använda när man ska se resultaten över tid.

SALSA som en del av analysarbetet

Både på huvudmannanivå och skolenhetsyta anser man att de faktiska betygsvärdena och resultaten från de nationella proven är mått som man föredrar framför modellberäknade värden med bakgrundsfaktorer så som i SALSA. Även om man använder SALSA som en del i analysarbetet är det ofta i kombination med andra verktyg och underlag.

Diagram 2. Vilka resultatmått som anses mycket eller ganska bra vid analys av resultat

Även om SALSA är ett viktigt komplement till andra verktyg i analysarbetet behöver man ta hänsyn till fler faktorer än vad som ingår i modellen. Var fjärde svarande både bland huvudmän och bland skolor anser att det finns andra bakgrundsfaktorer förutom kön, utländsk bakgrund och föräldrars utbildningsnivå som modellen borde ta hänsyn till.

De vanligaste faktorerna som huvudmännen anser saknas är socioekonomiska faktorer, såsom föräldrarnas yrke, inkomst, försörjningsstöd, arbetslöshet och även familjesammansättning. Att måttet utländsk bakgrund borde vidareutvecklas och att man borde ta med hur länge eleven befunnit sig i Sverige var relativt vanliga kommentarer.

På skolnivå var det något vanligare att nämna elevens vistelsetid i Sverige som en viktig faktor men även den socioekonomiska bakgrunden anser man spela en relativt stor roll. Elever i behov av särskilt stöd, boende och familjesituation t.ex. placerade elever och skolbyten är andra faktorer som är intressanta.

I fokusgrupperna ansåg man att fler bakgrundsfaktorer kan behövas som en högre detaljnivå. Utländsk bakgrund anser man ofta vara ett för grovt mått där vistelsetiden i Sverige är intressantare.

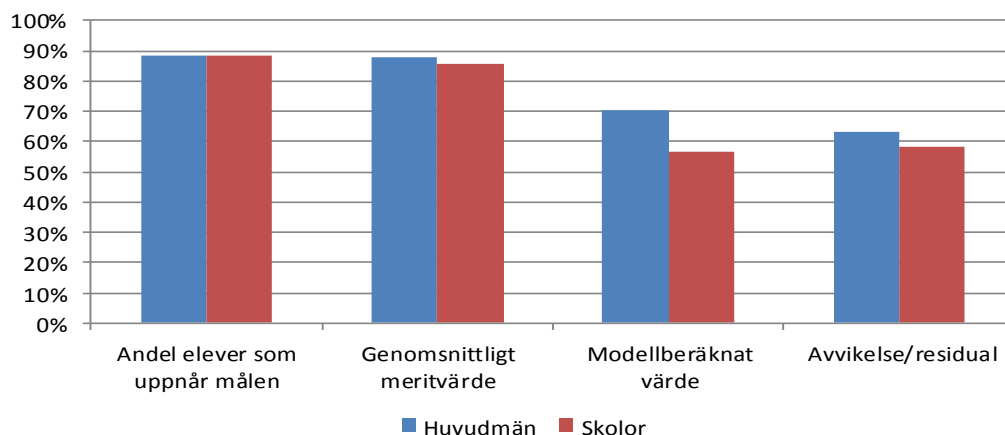
Användning av innehållet i SALSA

Nästan nio av tio som uppgett att de använder SALSA använder både måtten andel elever som uppnår målen och det genomsnittliga meritvärdet. En lika stor andel anser även att dessa mått är de viktigaste måtten i SALSA. Men drygt hälften av användarna i skolorna och sju av tio användare bland huvudmännen anser att det modellberäknade värdet är viktigt då de använder databasen.

Ett problem som framkommer är att det modellberäknade värdet och residualen varierar mycket på skolnivå mellan åren då det kan handla om ett fåtal elever på

skolenheten och enskilda elever kan leda till stora skillnader i det modellberäknade värdet och i residualen. Därav kan residualen upplevas som ett för opålitligt mått för den enskilda skolenheten.

Diagram 3. Andel som anser att måtten i SALSA är mycket eller ganska viktiga.

I enkäten är det var tionde, som tycker att salsamodellen är svår att använda eller förstå. Var sjunde huvudman ansåg att SALSA är svår att kommunicera. I gruppintervjuerna framkom att databasen upplevs som lättanvänd och stabil och fyller en viktig funktion även om man ser brister i den.

Att kommunicera SALSA kan bli ett problem då olika användare har olika förförståelse av innehållet i modellen. I fokusgrupperna uttrycktes att det är ett problem när beräkningarna i SALSA inte förklaras tillräckligt. Det kan vara svårt att förstå hur de enskilda faktorerna påverkar det modellberäknade resultatet. Man vill gärna se hur mycket varje enskild bakgrundsfaktor påverkar resultatet.

I databasen finns tre typer av stöd till användaren vilka benämns användarstöd, förklaringar och definitioner samt beskrivning av datakällor. Det stöd som används mest är förklaringar och definitioner, i vilken begrepp avseende bakgrundsfaktorer och mått som finns i databasen förklaras. På huvudmannanivå används dessa stöd i större utsträckning än på skolorna.

I fokusgrupperna påpekar man att förklaringar och definitioner används för att lättare kunna kommunicera SALSA t ex mot nämnder men att det inte anses som ett tillräckligt stöd. Ytterligare dokumentation om databasen är önskvärd t.ex. som presentation i Powerpoint. Denna kan användas i diskussion med politiker och journalister för att enkelt kunna förklara variabler och undvika missförstånd eller olämplig användning.

Bland samtliga deltagare i fokusgrupperna och något som även framkommer i enkäten är den kommunikationsutmaning i att motverka användningen av databasen till att göra rankinglistor vilket man ansåg att journalister och i viss mån politiker gör.

Uppfattningen om SALSA

Drygt hälften av skolorna anser att salsavärdena i mycket eller ganska stor utsträckning ger en objektiv bild av skolenhetens resultat. Var tionde anser att den ger en objektiv bild i ganska liten eller ingen utsträckning alls. En lika stor andel har ingen uppfattning i frågan. En del av kritiken utgår från att modellen tar hänsyn till för få faktorer som påverkar resultaten.

Ett resonemang som fördes i fokusgrupperna angående om resultaten ger en objektiv bild är problem med tillförlitligheten i betygssättningen. Ingen ifrågasätter objektiviteten i modellen utifrån den statistik som används. Man menar att betygssättningen kan skilja sig mellan skolor, eftersom det finns ett visst mått av subjektivitet i detta. När SALSA beräknar det modellberäknade värdet utifrån betygen anser en del deltagare att resultatet blir för godtyckligt.

I enkäten till skolorna ställdes frågan om de uppfattat att SALSA används för att rättfärdiga bristfälliga resultat. Var fjärde skolenhet ansåg att så kunde vara fallet. Knappt hälften ansåg att SALSA inte användes för att rättfärdiga bristfälliga resultat. Var fjärde hade ingen uppfattning om detta. I kommentarer kring denna fråga påpekades bland annat att det modellberäknade värdet kan bli ett mål i sig självt även om resultaten av värdet är lågt. Förväntningarna på eleverna kan sänkas. SALSA kan även ge ett snedvridet fokus så att insatserna sätts in på fel sätt.

Utveckling av modellen

I fokusgruppsintervjuerna framkom flera önskemål om hur modellen kan utvecklas. Vissa deltagare anser att det skulle vara intressant med salsaresultat på ämnesnivå. Det vore även intressant att hitta jämförbara kommuner och skolor, t.ex. genom en segmentering. Man tycker att det ofta blir missvisande att jämföra sig med skolor inom samma kommun eller med kommuner av samma storlek då man har olika förutsättningar.

Många tycker även att det vore mycket intressant med ett value added-mått som ett komplement till SALSA. Value added är ett statistiskt mått som skattar ett värde på elevernas kunskapsutveckling mellan minst två (men gärna flera) tidpunkter. En skolenhets value added definieras som det en skolenhet bidrar med i elevens kunskapsutveckling.

3.3 Sammanfattning

Hur används SALSA i praktiken

SALSA används både i skolor och av huvudmännen. Ett fåtal huvudmän och var sjunde skolenhet använder inte modellen. Huvudmännen använder modellen mer frekvent än skolorna. Det vanligaste användningsområdet i skolorna är tillsammans med skolenhetens pedagoger. Verktaget ingår som en del i kvalitetsarbetet och man jämför sig med andra skolor. På huvudmannanivå används SALSA för information och som ett underlag för diskussion på central nivå med skolorna. SALSA är ett av flera instrument i det systematiska kvalitetsarbetet och som grund för politiska beslut. Hos var femte huvudman ingår SALSA som en del i resursfördelningen.

Även om SALSA är ett viktigt komplement i analysarbetet anser var fjärde huvudman och skolenhet att det finns andra bakgrundsfaktorer förutom kön, utländsk bakgrund och föräldrars utbildningsnivå som modellen borde ta hänsyn till.

Resultaten från SALSA används oftare som en förklaring till ett specifikt resultat än som stöd för proaktiv utveckling av verksamheten och input för specifika insatser då det finns eftersläpning i publiceringen av resultaten. SALSA blir mer intressant att använda när man ska se resultat över tid. SALSA används som en del i analysarbetet ofta i kombination med andra underlag.

Man tittar i högre utsträckning på måtten som visar andel elever som uppnår målen och det genomsnittliga meritvärdet än det modellberäknade värdet och avvikelser/residualen. Det modellberäknade värdet anses viktigt för analysen i högre utsträckning på huvudmannanivå. För en enskild skolenhet kan resultaten variera kraftigt från ett år till ett annat då underlaget kan bestå av få elever där en elev gör skillnad.

Hur upplevs SALSA

SALSA upplevs ofta som lättanvänd och stabil, något fler huvudmän är skolor anser dock att modellen kan vara svår att kommunicera. Det framkommer önskemål om ytterligare dokumentation i form av presentationsmaterial för att underlätta en diskussion med journalister och politiker. Man ser det som en kommunikationsutmaning att motverka användningen av SALSA för att göra rankinglistor.

Drygt hälften av skolenheterna anser att SALSA ger en objektiv bild av resultaten medan var tionde inte anser detta. I fokusgrupperna ifrågasätter ingen objektiviteten i modellen utifrån statistiken som används. Man menar att betygssättningen innehåller ett visst mått av subjektivitet och kan skilja sig mellan skolenheter. Var fjärde skolenhet anser att SALSA kunde leda till att rättfärdiga bristande resultat. Det påpekas bland annat att det modellberäknade värdet kan bli ett mål i sig självt även om värdet är lågt.

Även om SALSA är ett viktigt komplement i analysarbetet anser var fjärde huvudman och skolenhet att det finns andra bakgrundsfaktorer förutom kön, utländsk bakgrund och föräldrars utbildningsnivå som modellen borde ta hänsyn till. Skolverkets bedömning är att ytterligare bakgrundsinformation om eleverna endast skulle öka salsamodellens förklaringsgrad marginellt.

Utvecklingsarbete

SALSA anses fylla en viktig funktion och anses ofta vara ett komplement till andra underlag som ingår i analysarbetet av skolors resultat. Förutom SALSA efterfrågar användarna mer och fördjupad information om skolornas resultat. Önskemål om ett value added-mått finns men då som ett komplement till SALSA och inte som en ersättning för denna. Skolverket arbetar för närvarande med att utveckla value added-mått. Se kapitel 5.

4. Webbplats för elever och föräldrar

I detta kapitel finns en beskrivning av hur Skolverket planerar att genomföra den del av uppdraget som avser presentation av befintlig statistik.

Ur uppdraget:

Skolverket ska därutöver presentera befintlig statistisk information på ett mer användarvänligt sätt. Utgångspunkten är att det ska vara möjligt för användarna, bl.a. föräldrar och elever att själva välja olika variabler för att få en bild av en skolas verksamhet och resultat. Användaren ska kunna välja två eller flera skolor och på så sätt jämföra dessa med varandra. Variablerna bör uppfattas som centrala för bl.a. elevens val av skola och kunna presenteras över tid.

... I ett system med fritt skolval är det nödvändigt att elever och föräldrar ges förutsättningar att kunna göra ett så välgrundat val som möjligt. För att kunna göra detta behövs ett gediget beslutsunderlag. Tydlig och lättillgänglig statistik utgör också en viktig datakälla för rektorer, skolhuvudmän och forskare.

Skolans uppdrag är brett, och att fånga det i hela dess vidd via statistisk information är inte möjligt. Detta kommer att framgå i Skolverkets stöd på webbplatsen. Några tydliga samband går inte att påvisa mellan de mått som står till buds och en god kunskapsutveckling och måluppfyllelse hos eleverna. Kvalitet är inte alltid mätbar och det finns en risk att skolorna prioriterar de mätbara målen och därmed försummar andra viktiga dimensioner i skolans uppdrag. Å andra sidan måste ett system som bygger på fria val vara transparent och ge den som ska välja ett beslutsunderlag.

Skolverket kommer att presentera en webbplats för elever och föräldrar. Det är en webbplats med statistisk information som ger besökaren möjlighet att göra jämförelser mellan skolor på ett användarvänligt sätt. Användaren kommer själv att bestämma vilka variabler som är mest intressanta för det egna skolvalet. Redovisningen innehåller en beskrivning av den målgruppsanalys som genomförts, en beskrivning av webbplatsens funktionalitet, en plan för driftsättningen och en konsekvensbeskrivning av planens genomförande. Webbplatsen ska kunna hantera val av både grundskola och gymnasieskola. Skolverket planerar att bygga webbplatsen under hösten 2013 och att lansera den till årsskiftet 2013/14.

Det fortlöpande arbetet med en webbplats riktad till elever och föräldrar kommer sedan att årligen redovisas i Skolverkets årsredovisning.

4.1 Avgränsningar

Uppdraget har utgått från befintlig statistik som finns på skolenhetsnivå i Skolverkets databas SIRIS. De mått som är relevanta och efterfrågade av målgruppen kommer att användas på webbplatsen. För besökare som söker mer eller annan statistisk information finns den att tillgå på Skolverket.se. Avgränsningar har också gjorts till de skolformer som uppdraget avser, det vill säga grund- och gymnasieskolan. Webbplatsen kommer i första hand att rikta sig till målgruppen elever och föräldrar.

4.2 Genomförande

För att fånga vilka frågor som är viktiga vid ett skolval har Skolverket genomfört en målgruppsanalys i form av fokusgrupper med föräldrar och elever i december 2012. Skolverket har också tagit fram en enkel prototyp som testats på användare och en designskiss som visar hur webbplatsen skulle kunna se ut.

Målgruppsanalys

Målgruppsanalysens syfte var att identifiera de verkliga behoven hos målgruppen. Behoven har sedan använts som grund för hur konceptet på bästa sätt ska kunna möta målgruppens önskemål. För att lyckas med detta har målgruppsanalysen inriktat sig på fokusgrupper där en öppen diskussion med respondenterna har varit målsättningen. I fokusgrupperna har Skolverket inte haft för avsikt att styra samtalet utan att genom öppna frågor få ta del av målgruppens åsikter och uppfattningar. För att få ett stort urval av åsikter har Skolverket valt att ha 7 fokusgrupper med 10-12 respondenter i varje, där varje fokusgrupp för sig kännetecknar en av de primära målgrupperna för webbtjänsten. Tre olika scenarion har legat till grund för fokusgrupperna:

- Val från förskolan till en grundskola med förskoleklass
- Val från år 5 till en grundskola år 6-9
- Val från år 9 till gymnasieskolan

En bredd då det gäller bostadsort, utbildningsbakgrund och etnicitet har eftersträfvats så långt det har gått. Fokusgrupperna har genomförts med hjälp av konsultbolaget Cybercom.

Fokusgrupper – indelning:

1. Föräldrar till barn som går i årskurs 9 (födda 1997) från Stockholms innerstad
2. Föräldrar till barn som går i årskurs 5 (födda 2001) från Stockholms innerstad
3. Föräldrar till barn som går i årskurs 9 (födda 1997) från Hässelby
4. Föräldrar till barn som går sista året på förskola (födda 2007) från Katrineholm
5. Föräldrar till barn som går sista året på förskola (födda 2007) från Botkyrka
6. Elever som går i årskurs 9 (födda 1997) från Stockholms innerstad
7. Föräldrar till barn som går i årskurs 5 (födda 2001) från Gävle

Skolverket har också anlitat konsultbolaget Sweco för att arbeta fram ett förslag på design och val av content management system.

En intern arbetsgrupp på Skolverket har arbetat med att ta reda på hur befintlig statistik på bästa sätt kan presenteras på webbplatsen. Gruppens syfte har varit att föra ett resonemang kring måtten och avgöra vilka mått som är rimliga att använda i en jämförelsesajt och hur de kan visas för att hjälpa användaren i valet av skola. Se avsnitt 4.4 Webbplatsens statistiska information.

Utöver det har en annan intern arbetsgrupp diskuterat vad som bör finnas med på webbplatsen i form av redaktionella texter som stöd vid val av skola. Syftet har varit att utifrån Skolverkets samlade kunskap om vad som påverkar kvaliteten i

skolan ta fram ett tankestöd för föräldrar och elever. Frågorna ska fånga sådant som inte kan täckas in av den statistiska informationen.

4.3 Målgruppsanalys - resultat

Föräldrar och elever som Skolverket har träffat har uttryckt ett stort intresse för att få stöd i valprocessen.

Befintlig statistisk information

För att fånga målgruppens synpunkter utan att styra för mycket började varje sammankomst med öppna frågor kring skolval för att sedan fortsätta diskutera Skolverkets befintliga statistik. Efter att ha haft en öppen diskussion fick fokusgrupperna rangordna ca 15 variabler av den statistiska informationen.

Det är tydligt att, av de variabler som finns tillgängliga hos Skolverket, är det lärartätheten och andelen lärare med pedagogisk examen som är de mest populära. Anledningen till detta är att samtliga målgrupper pratar om en kvalitativ skola med en stark tro på att denna grundar sig på bra lärare. I de öppna diskussionerna pratar inte respondenterna om pedagogiska lärare utan efterfrågar lärare med hög kompetens, intressanta arbetsmetoder, närvaro och passion för att driva lärandet i sina skolklasser. Då vissa saker är svårare att mäta eller inte funnits tillgängliga så är variabeln *andelen lärare med pedagogisk examen* den som faller närmast tillhands då målgruppen ska välja. Så resonerade respondenterna generellt kring valet av *andelen lärare med pedagogisk examen*.

Andra variabler som varit populära är resultat på nationella prov och betygsresultat. Dessa resultat vill man inte ha i en alltför detaljerad form, dvs. inte nedbrutet på kön till exempel. Behoven kan också skifta beroende på t.ex. barnets ålder. Föräldrar till yngre barn vill i större utsträckning veta antalet barn på skolenheten och avståndet mellan hem och skolenhet.

Här följer de mest efterfrågade statistiska måtten i rangordning:

1. Lärartäthet
2. Andelen lärare med pedagogisk examen
3. Genomsnittligt resultat nationella prov och per program
4. Antalet elever
5. Genomsnittligt slutbetyg
6. Genomsnittligt slutbetyg och per program
7. Genomsnittligt slutbetyg per program och per ämne
8. Genomsnittligt resultat på nationella prov
9. Andel elever med grundläggande behörighet till högskolan
10. Andelen elever med behörighet för nationella program

De flesta av de mått som har presenterats är av intresse för användarna men behoven och önskemålen ser olika ut. Här skiljer sig också behoven utifrån perspektivet att mindre orter har färre skolor att välja mellan medan större orter kan ha flera

hundra. När det finns ett stort antal skolor att välja mellan uppkommer ett behov av att kunna göra ett urval, att få upp ett mindre antal skolor som motsvarar kriterier man anser betydelsefulla.

Viktigt med förklaringar

Något som också kom fram vid målgruppsanalysen var behovet av att Skolverket tydligt informerar om vad olika variabler faktiskt innebär. Exempelvis lärartäthet kan tolkas på flera sätt, är det alla lärare eller endast de lärare som har pedagogisk examen som räknats? Detta innebär att Skolverkets nya webbplats behöver innehålla information om de olika måtten och vad de betyder. På så sätt blir informationen mer transparent. Det blir också lättare att jämföra med siffror som huvudmännen och skolorna själva visar.

Hög tilltro till Skolverket

Slutligen framkom att målgruppen har en hög tilltro till Skolverket som avsändare. Detta förtroende är något som Skolverket måste värna om och förvalta. Den komplexa statistiska informationen måste vara tydlig utan att vara alltför förenklad.

Önskemål om mer information

Då Skolverket genomförde fokusgrupperna framkom ytterligare önskemål om information som upplevs som viktig vid ett skolval. Det är information som inte återfinns bland Skolverkets befintliga statistik. De övriga behov som uttryckts är viktiga då det ger inblick i vad som är avgörande innehåll för att tjänsten ska användas och bli populär. Vissa delar kommer att kunna utvecklas inom projektets befintliga ramar medan andra får ses som en möjlig framtida utveckling av tjänsten. I andra delar får informationen fortsättningsvis sökas hos respektive huvudman.

- **Avståndet mellan hemmet och skolan**

Skolverket har köpt in koordinater för de skolenhetsdresser som berörs för att kunna använda i tjänsten. Adresserna behöver kvalitetssäkras för att säkerställa att rätt position visas på en karta. Framtida utvecklingsmöjligheter är förutom en kartfunktion med GPS-positionering en möjlighet att koppla på information om lokaltrafik och restid mellan hem och skola.

- **Inriktning och programmen på skolan**

Skolverket har uppgifter om vilka program och inriktningar samt antal platser skolorna planerar kommande läsår i databasen kursinfo.se. Detta kan läsas in på webbplatsen och presenteras per skolenhet.

- **Olika valmöjligheter av kurser och ämnen**

Skolverket har ingen information om t.ex. programfördjupningar, yrkesutgångar, språkval eller profiler på grundskolan. Denna information skulle behöva samlas in via SCB eller hos skolorna direkt.

- **Antagningspoäng gymnasieskolans program**

Eleverna var mycket tydliga med att denna information måste finnas för att webbplatsen ska bli intressant att besöka. Register över skolor och programs antagnings-

poäng finns inte samlat nationellt. Skolverket kommer att undersöka möjligheten att läsa in den typen av uppgift till systemet från tillgängliga data lokalt.

- **Läraromsättning**

Fokusgrupperna ville veta hur läraromsättningen såg ut på skolan. Utgångspunkten är att om lärarna trivs så stannar de kvar på skolan vilket borgar för en god lärmiljö. Denna information skulle kunna utvecklas av Skolverket baserat på lärarregistret.

- **Andelen lärarledda timmar i procent av total studietid**

Fokusgrupperna uttryckte stort intresse i att veta hur stor del av undervisningen som faktiskt leds av en lärare och hur mycket som är olika typer av självstudier. Denna information saknas i Skolverkets system och får sökas hos respektive huvudman och skola.

- **Ledningen på skolan**

Det är centralt att visa vilka ledningen är och vad deras ambition för skolan är samt hur de ser på återinvestering i verksamheten (fristående skolor). Denna information saknas i Skolverkets system och får sökas hos respektive huvudman och skolenhet.

- **Nöjd elev-index**

Det är viktigt att veta hur eleverna uppfattar skolan, fokusgrupperna efterfrågade därför någon form av undersökning av hur nuvarande elever upplever undervisning och miljö på skolan, t.ex. i form av en enkät. Denna information saknas i Skolverkets system och får sökas hos respektive huvudman och skolenhet.

- **Miljön inomhus och utomhus**

Fokusgrupperna var intresserade av skolmiljön, lokalerna och skolgården, gärna i form av bilder eller filmer. Denna information saknas i Skolverkets system och får sökas hos respektive huvudman och skolenhet.

- **Mobbningshantering i praktiken**

Hur bra är skolan på att upprätthålla det som står i deras plan? Hur hanterar skolan mobbning och andra kränkningar i praktiken? Detta efterfrågas för att försäkra sig om en trygg miljö för barnet. Informationen saknas i Skolverkets system och får sökas hos respektive huvudman och skolenhet.

Önskemål om diskussion och digital mötesplats

Samtliga respondenter i fokusgrupperna uttryckte att Skolverket är en trovärdig bärare av information. Därmed blir respondenterna konfunderade om Skolverket avgränsar sin webbtjänst för mycket och endast visar upp statistik. Respondenterna efterfrågar tydligt mer konkreta råd, öppen diskussion och vill att Skolverket ska stå för en plattform som inte enkom ger en aning högre transparens än idag, utan faktiskt blir en "digital mötesplats" där föräldrar och elever hjälper varandra till det bästa valet. I slutändan kommer det att öka kvaliteten för samtliga involverade, även skolorna, menar respondenterna.

I samråd och diskussion med olika personer och grupper internt och externt har Skolverket fått både positiva och negativa reaktioner på ett sådant förslag. Svårig-

heterna med öppna forum är att det finns risk att olika åsiktsutbyten spårar ur och hamnar i personangrepp och osakligheter. Å andra sidan är användare av internet idag vana vid att betygsätta olika tjänster och produkter och att diskutera och ta in synpunkter från andra inför ett beslut som ska fattas. Skolverket kommer inte att erbjuda något diskussionsforum eller betygssättning av skolorna i den första versionen av webbplatsen.

4.4 Webbplatsens statistiska information

En grundförutsättning är att använda befintlig statistik samtidigt som användbarheten för målgruppen ska prioriteras. Det är viktigt att beakta målgruppens behov av tydlig och jämförbar information. De mått som ska visas på webbplatsen ska också motsvara det som målgruppsanalysen visat. Samtidigt är det viktigt att Skolverket väljer ut mått som är lätta för användaren att förstå och som inte är för komplexa. För att underlätta för användarna kan skolors resultat kategoriseras i olika intervall.

Alla föreslagna mått fungerar inte lika bra för både grundskola och gymnasieskola vilket innebär att informationen för respektive skolform kan komma att skilja sig åt.

Jämförelser på webbplatsen

Uppdraget innebär att webbplatsen ska vara till stöd för föräldrar och elever i jämförelsen mellan olika skolor. Det ställer krav på att måtten är väl motiverade, tydligt avgränsade och att det framgår vad de visar för användarna.

I och med att skollagen (2010:800) började tillämpas den 1 juli 2011 har vissa förändringar skett som inledningsvis kan vara en begränsning för tidsserier och jämförelser av skolor. Till exempel har skola ersatts som organisatorisk enhet med begreppet skolenhet. I en övergångsperiod, tills skolor och kommuner har fastställt sin organisation efter skolenheter, kommer det troligen att finnas en viss osäkerhet med inrapporterade uppgifter på skolenhetsnivå. Det kommer också finnas svårigheter med att jämföra uppgifter över tid. Har en skola rapporterat en organisatorisk förändring och blivit en eller flera nya skolenheter upphör den gamla skolans skolkod. Det går inte längre att göra en historisk koppling.

Den nya skollagen har även inneburit nyinförd betygskala enligt 10 kap 17 § och 15. kap 23 §. Innan slutbetyg enligt ny betygskala har analyserats och publicerats i september 2013 är det svårt att förutse utfallet för jämförelser.

Inom gymnasieskolan tillkom i och med Gy 2011 ett antal nya utbildningar. Dessa är inte fullt jämförbara med utbildningarna enligt Lpf 94 eftersom de har olika innehåll.

Skolenheters resultat som prickas

För den officiella statistiken gäller de bestämmelser om sekretess som finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och personuppgiftslagens (1998:204) regler om skydd mot kränkning av den personliga integriteten. Det innebär att statistiken inte ska visa information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person.

Att presentera statistik på skolenhetsnivå kompliceras genom att elevunderlaget inte alltid räcker till. Även om det finns många elever på en skolenhet kan det bli svårt att räkna till för att publicera statistik i speciell årskurs eller per program.

Idag vidtas åtgärder i publiceringen av statistik på skolnivå för att undvika att enskilda personer kan identifieras. Beroende på skolenhet och resultatmått kan det ofta innebära knapphändig resultatredovisning. Istället för att resultaten redovisas visas många sekretessprickar. Vid jämförelse av skolor på webbplatsen kommer det att innebära att värden inte visas för vissa skolor. Små skolor med litet elevunderlag har oftare prickade värden än vad större skolor har.

Det är ett problem i SIRIS och arbete pågår för att ta fram bättre resultatmått som passar för redovisning på skolenheter.

Mått

Alla fokusgrupperna listade lärartäthet och andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen som de viktigaste måtten vid val av skola. Därefter följde resultat på nationella prov samt betyg och behörighet till gymnasieskola/högskola.

Att jämföra gymnasieskolor på skolnivå bli missvisande utan jämförelserna bör göras per program och skolenhet, då programmen skiljer sig åt på många sätt.

Nedan följer en beskrivning av de olika variablerna och vilka problem som kan kopplas till publicering på respektive skolform.

Personalstatistik

Måtten som diskuterats är dvs. *antal elever per lärare*¹⁸ och *andel (%) lärare med pedagogisk högskoleexamen*¹⁹. Båda måtten publiceras i dag som heltidstjänster. I diskussionerna har det framkommit att begreppet ”heltidstjänster” kan vara svårt att förstå för användaren. Alternativet är att ange ”antal personer” vilket innebär att antal del- och heltidspersoner på en skolenhet summeras. Det kan då bli missvisande om en skolenhet har flera lärare som arbetar deltid.

Antal elever per lärare och *andel (%) lärare med pedagogisk högskoleexamen* samlas in per skolenhet. Om redovisningen sker för gymnasieskolan per program blir det inte en riktig beskrivning av lärartätheten. Det beror på att programmen är utformade på olika sätt då de skiljer sig åt innehållsmässigt. Det är också olika stora undervisningsgrupper på olika slags program. Ett program där en lärare undervisar små elevgrupper jämfört med ett program där läraren undervisar stora elevgrupper går inte att jämföra med avseende på lärartätheten. Den skiljer sig åt på grund av strukturella skillnader.

¹⁸ Måttet *antal elever per lärare* var i fokusgruppsundersökningen angivet som *antal lärare per 100 elever*.

¹⁹ Med lärare som har pedagogisk högskoleexamen avses lärare som har lärarexamen, förskollärarexamen eller fritidspedagogexamen och som fått examensbevis utfärdat (med dessa har likställts personer som tidigare förklarats behöriga till statligt reglerade lärartjänster och personer som haft förordnande som behörig lärare).

Sammanfattningsvis är måtten *antal elever per lärare (heltidstjänster)* och *andelen (%) lärare med pedagogisk högskoleexamen (heltidstjänster)* de mest lämpliga för att visa lärartäthet per skolenhet i grundskolan. Uppgifterna om heltidstjänster har flera fördelar. De behöver inte sekretessprickas då det är svårt att bakgrundsidentifiera enskilda individer och de är lätta att jämföra med rikssnittet. Det går på motsvarande sätt att presentera *antal elever per lärare (heltidstjänster)* och *andelen (%) lärare med pedagogisk högskoleexamen (heltidstjänster)* per skolenhet för gymnasieskolan.

Elevstatistik och storlek på skolenhet

Elevstatistiken ger måtten *antal elever* per skolenhet respektive antal elever per årskurs eller program. Genom att skolorna delas in i tre lika stora grupper med avseende på skolstorlek anges om det är en liten, mellanstor eller stor skolenhet.

Nationella prov och kursprov

Det finns olika resultatmått för nationella prov i årskurs 3, 6, 9 och gymnasieskolan. I årskurs 9 och gymnasieskolan finns ett *sammanvägt provbetyg* per ämne/kurs då proven är konstruerade för det. Det måttet finns inte för årskurs 3 och 6 men från och med 2013 införs det för årskurs 6. Ett försök att beskriva ett sammanfattande resultat har gjorts för årskurs 3 och 6 vilket är *andel elever som deltagit och uppnått målen i samtliga delprov*.

För årskurs 6 och 9 samt gymnasieskolan publicera genomsnittligt provbetygspoäng i varje ämne/kurs. I årskurs 3 publiceras *andel elever som deltagit och som uppnått målen i alla delprov för respektive ämne*.

I gymnasieskolan går det att välja ut ett *kursprov* per program som är viktigt för det programmet exempelvis: Prov MA1A är Yrkesprogrammets första matematikkurs. Prov Ma 1B som skrivs av eleverna på ekonomi-, samhällsvetenskaps-, humanistiska- och estetiska programmet och prov MA 1C för eleverna på teknik- och naturvetenskapsprogrammen. Besökare som är intresserade av teknik- och naturvetenskapsprogrammen vill troligen även veta hur det går i de högre kurserna.

Betyg

Det finns flera resultatmått avseende slutbetyg i årskurs 9. De mest frekvent använda är *andel elever som nått målen i alla ämnen*, genomsnittligt *meritvärde* samt *andel elever som är behöriga att söka till olika program i gymnasieskolan*. Betyg i årskurs 6 införs första gången läsåret 2012/13. Det är först efter att den statistiken har publicerats senhösten 2013 som det är möjligt att bestämma vilka skolmått som är relevanta för årskurs 6 på webbplatsen.

Föreslagna mått för slutbetyg i årskurs 9 är att använda alla tre måtten och fördela dem på varsin sida. För årskurs 6 ska det så långt som möjligt vara ett mått som motsvarar måtten i årskurs 9.

Det finns flera mått som är intressanta vid val av gymnasieskola eller snarare program. En förutsättning är att uppgifterna presenteras per program så de blir jämförbara.

Hur ska informationen presenteras?

Webbplatsen ska vara tydlig, engagerande och enkel att använda. Diskussionerna har frambringat förslag på olika presentationer för att ge stöd och vägledning i jämförelsen av skolor.

Urval

För att användaren ska kunna göra sitt urval och hitta skolor som motsvarar egna önskemål och behov ska måtten på något sätt kunna värderas eller kategoriseras av användaren. Till exempel kan en användare prioritera lärartäthet framför genomsnittligt meritvärde eller resultat på nationella prov framför storlek på skolenheten. För att inte få upp alla skolor i en träfflista för att sedan vara tvungen att sortera dem krävs en filtreringsfunktion och en hjälp till att kategorisera skolors resultat. Det ska vara enkelt att ta bort och lägga till olika filter. Det ska framgå att antalet skolor blir färre för varje valt filter. Det kan ske genom att antalet skolor visas och ändras simultant då de olika filtren klickas i.

- *Filter* - genom att låta användaren kryssa i rutor för en eller flera mått sker en filtrering på dessa val. För varje val av mått filtreras skolor automatiskt bort som inte uppfyller villkoret i filtret. När användaren är nöjd med sin filtrering bestämmer användaren på vilket mått sortering ska ske. Default sorteras valda skolor efter avstånd till skolan.
- *Reglage* – För att inte lägga värderingar i måtten kan reglage vara en lösning. Användaren bestämmer själv hur högt eller lågt värde som är lagom. Ett reglage visar inte vad som är bra eller dåligt det är användarens egna preferenser som styr.
- *Sortering* – användaren väljer ett eller flera mått som ska sortera alla skolor. Det kan ske för totalen av alla skolor eller för ett urval av skolor. Det kan även appliceras på en region.

För att tydliggöra och göra webbplatsen enkel att använda kan vissa uppgifter om skolorna i urvalet också visualiseras genom symboler eller färger.

4.5 Informationsstruktur och funktionalitet på webbplatsen

Skolverket har tagit fram ett förslag på hur webbplatsen skulle kunna se ut i form av en klickbar, icke formgiven prototyp och en designskiss. Skissen visar hur webbplatsen skulle kunna se ut och vilken känsla den utstrålar, men innehåller ingen funktionalitet.

För att komma fram till designförslaget har Skolverket besökt ett antal olika webbplatser som visar statistik om offentlig verksamhet. Egenskaper som Skolverket tycker är viktiga för den här webbplatsen är att den ska vara enkel, tydlig, trovärdig och engagerande. Skolverket har valt en design med klara färger, tydliga symboler och ett ljust och luftigt intryck.

Webbplatsen är tänkt att fungera både i datorer, på surfplattor och i mobiltelefoner så långt det är möjligt.

Startsidan

Startsidan på webbplatsen är tänkt att innehålla tre huvuddelar, en sökfunktion för att hitta och göra ett urval bland skolor, en kartfunktion där skolor inom ett valt område visas på en karta samt en redaktionell del med texter om vad ett bra skolval kan vara.

Sökfunktionen består av tre kolumner för val av län och kommun, skolform och program samt önskade mått att filtrera på. När användaren valt variabler visas en träfflista med ett urval av skolor. I träfflistan visas också ett antal statistiska mått i form av symboler eller siffror. Träfflistan kan sorteras enligt önskemål på vald kolumn och filter kan läggas till och tas bort för att öka eller minska antalet träffar. Vid varje skola finns en checkbox för att jämföra skolor och en symbol för att spara skolan som en favorit. Det kommer även att finnas ett fritextfält för sökning.

Skolorna i träfflistan visas på kartan. Användaren kan också välja att börja sin sökning via kartan genom att ange sin adress eller position. Informationen sparas på användarens dator/platta/mobil för att göra det snabbare att komma igång vid ett nytt besök.

Redaktionella texter

Skolverkets befintliga statistik är endast en av många faktorer som kan visa en skolas verksamhet. I diskussionerna i fokusgrupperna framkom ett behov av ett resonemang kring vad ett bra skolval är och hur man kan tänka. Därför kommer det förutom statistiken även att finnas en avdelning med redaktionella texter längst ner på sidan. Många saker är svåra att mäta men ändå bra att ta reda på vid val av skola. Det är viktigt att utgå från elevens behov och få ett stöd i vad som kan vara angeläget att tänka på. Skolverket kommer att ge förslag på vilka frågor som kan vara lämpliga att ställa som ett komplement till den statistiska informationen. Ytterligare information som kommer att finnas är hur skolvalet är reglerat när det gäller val till grundskola respektive gymnasieskola och hur kommunala och fristående skolor skiljer sig åt.

Jämförelsesida

I träfflistan kan användaren kryssa för skolor att jämföra. Valda skolor visas på en ny sida där användaren kan jämföra dem sinsemellan. Antalet skolor som kan jämföras är begränsat för att gränssnittet ska vara överskådligt. Samma symboler som på startsidan används för att användaren ska känna igen sig. Jämförelsesidan stängs genom att användaren klickar på ett kryss i högra hörnet och kommer på så sätt tillbaka till startsidan.

Skolsida

Då användaren klickar på en specifik skola för att läsa mer öppnas en sida med mer information om den specifika skolan. Där finns en möjlighet att visa fler mått, kontaktuppgifter och övrig information på en mer detaljerad nivå. Förutom att skolan är placerad på en karta skulle en vägbeskrivning från hemmet till skolan kunna visas. Det ska också finnas en möjlighet att visa skolans utveckling över tid i form av

en graf. Där ska användaren kunna välja olika mått och få en jämförelse med övriga landet.

Skolsidan går att utveckla med mer beskrivande information om skolan, till exempel bilder, en beskrivning av skolans verksamhet, ledning, personal och lokaler, profiler och valbara ämnen men det kräver att Skolverket kan hämta in sådan information från skolorna vilket inte är fallet idag. Det är också möjligt att visa eller länka till information från Skolinspektionen. Detta skulle kunna göras redan i en första version av webbplatsen.

4.6 Samråd och diskussion

Skolverket har samrått med Skolinspektionen och IFAU samt träffat Skolverkets kommunala referensgrupp för att få synpunkter på den tänkta webbplatsen.

Bland annat har dialoger förts kring vad ett bra skolval är och vilken roll Skolverket har som myndighet. Många intygar att Skolverket har hög trovärdighet i samhället. Därför är det viktigt att vara saklig och inte lägga värderingar på den statistik som ska redovisas på webbplatsen. Det är besökaren själv som ska avgöra vad som är viktigt för honom eller henne. Skolverket kommer att tydliggöra att dagens system utgår från kriterier som användaren själv anser är viktiga. Det finns inga enkla samlade mått som myndigheten kan legitimera. Hur en skola sedan arbetar för hög kvalitet för alla elever är en mycket komplex fråga.

Samrådsdialogerna har gett flera goda synpunkter på webbplatsens utförande och funktionalitet. Bland annat stödjer flera förslaget om att Skolverket bör visa antagningspoäng per program i gymnasieskolan. Likaså att webbplatsen visar avstånd mellan skola och hem både i siffror och på karta.

Andra synpunkter som framkom var att en nationell webbplats är bra då alla kommuner inte har resurser att bygga egna. Även om många kommuner redan har jämförelsesidor på sina webbplatser.

Synpunkter framfördes om vikten av förvaltningsresurser. Det krävs en bemanning som har ett uttalat ansvar för förvaltningen av webbplatsen så att den fungerar väl och är ständigt uppdaterad. Det är viktigt för att behålla målgruppens förtroende.

En dialog har också förts om ett fortsatt samarbete med Skolinspektionen för att eventuellt länka material från dem till webbplatsen. Det har även diskuterats att undersöka om möjligheter finns att koppla variabler till webbplatsen från Skolinspektionens skolenkäter. Samtidigt måste man komma ihåg att skolenkäterna inte är en nöjdhetsundersökning utan ett underlag för inspektion. Hur man kan mäta kvalitet diskuterades. Skolinspektionen brukar lyfta fram trygghet och studiero, kvalitetsarbetet på skolan och resultaten.

IFAU framförde att flera förslag på möjlig utveckling av webbplatsen i framtiden. Det skulle vara intressant att ta fram ett förädlingsvärde eller value added-mått. Ett sådant mått skulle kunna göra det enklare att jämföra skolor, användaren skulle slippa att titta på många olika resultat och själv väga samman dessa. Genom att använda glidande medelvärden skulle resultatsvängningar mellan åren kunna hante-

ras. Vad eleverna gör efter gymnasieutbildningen är intressant, hur många hamnar i ett målyrke, hur många arbetar respektive är arbetslösa, hur många studerar vidare? Sådan information är viktig för att ungdomarna ska få en reell chans att göra ett väl underbyggt val och komma in på arbetsmarknaden. Skolverket arbetar för närvarande med att utveckla value added-mått. Se kapitel 5.

Skolverket har också träffat Friskolornas Riksförbund, SKL och Svenskt Näringsliv eftersom även dessa aktörer förbereder en gemensam nationell webbplats för att visa skolresultat för grundskolan.

Fortsatt dialog

Skolverket och Skolinspektionen kommer att mötas igen under hösten för att se vilka möjligheter det finns att tillgängliggöra Skolinspektionens information på webbplatsen. Båda myndigheterna är enade om att föräldrar och elever som besöker webbplatsen och står inför sitt skolval bör kunna hitta information om skolorna oavsett om den är från Skolverket eller Skolinspektionen.

4.7 Andra aktörer och initiativ

Det finns också andra aktörer som använder Skolverkets statistik med syfte att underlätta jämförelser mellan skolor och val av skola. Några sådana webbplatser är Skolpejl (Sveriges Television), Skolvalet.com (Catum AB), Gymnasiekvalitet (Svenskt Näringsliv), Skolkollen (Dagens Nyheter) och ett flertal kommuner som erbjuder möjligheter att jämföra skolor.

Till detta kommer det initiativ som Friskolornas Riksförbund, SKL och Svenskt Näringsliv har tagit för att tillsammans ta fram en webbplats där elever och föräldrar och andra målgrupper ska kunna jämföra skolor. Webbplatsen ska presentera resultatmått på skolnivå och resultatet från en elevenkät som tar upp frågor om nöjdhet i årskurs 5 och 8. En första version som enbart innehåller resultatmått är planerad att vara klar i september 2013.

Därutöver beslutade regeringen i juli 2011 att en parlamentariskt sammansatt kommitté skulle sammankallas för att utreda regler och villkor för fristående skolor m.m. I kommittédirektiven (Dir. 2011:68) ingår att överväga om Skolverket och Skolinspektionen kan publicera information om offentliga och fristående skolor på ett mer lättillgängligt sätt så att elever, föräldrar och andra intressenter kan utläsa och jämföra olika skolors kvalitet. Förslagen i utredningen kan komma att påverka hur webbplatsen i detta uppdrag ska utformas.

Skolverket avser att hålla kontakt med övriga aktörer i syfte att se till att informationen blir så lättillgänglig som möjligt.

4.8 Plan för driftsättning

Hur Skolverket planerar att genomföra arbetet med att bygga webbplatsen

- En mer detaljerad kravspecifikation tas fram under våren 2013. Arbetet planeras upp i etapper eller sprintar för att en första version ska stå färdig

vid årsskiftet 2013/14. Projektet bemannas och arbetet sätter igång efter sommaren 2013.

- Koordinaterna för skoladresserna som ska användas i karttjänsten förbättras manuellt. Parallellt genomförs en modernisering av skolenhetsregistret.
- En kommunikationsplan tas fram för att Skolverket på ett kostnadseffektivt sätt ska kunna sprida information om att webbplatsen finns till elever, föräldrar och skolor.
- En förvaltningsplan tas fram.

En beskrivning av hur webbplatsen är tänkt att byggas, med förslag på bemanning och en övergripande projektplan finns i Cybercoms rapport samt i Swecos rapport där karttjänsten, val av content management system och responsiv design finns beskrivna.

4.9 Konsekvensbeskrivning av webbplatsens driftsättning

Beredskap för att hantera förändringar

Ny information som påverkar skolvalet måste snabbt läggas ut på webbplatsen och göras tillgänglig för målgruppen.

En webbplats som hanterar information om skolor måste ha en beredskap för förändringar av den statistiska informationen. Nya mått som tas fram behöver läggas till och visas på webbplatsen utan att informationen blir svåröverskådlig. Exempel på sådana nya mått kan vara elevers verksamhet efter gymnasieskolan eller någon form av förädlingsvärde eller value added-mått.

Internet är en värld med snabb förändringstakt och en webbplats med en stor målgrupp och ett viktigt uppdrag måste hela tiden ligga i fas med krav på design och användbarhet. Därför måste webbplatsen ständigt utvecklas så att den känns modern och motsvarar användarnas krav. Skolverket kommer att genomföra användarundersökningar och resultaten av dessa kommer att användas för att förbättra webbplatsen.

Skolverket har som mål att samordna sin statistikhantering och kan därför komma att bygga om sin it-miljö med syfte att hanteringen av statistiska uppgifter ska bli mer enhetlig och effektiv. Detta kan komma att påverka webbplatsens underliggande arkitektur.

Koordinaterna för skoladresserna måste hållas uppdaterade. Det tillkommer nya skolor, skolor flyttar och adresser ändras.

Alla dessa arbetsuppgifter kommer att kräva resurser inom olika delar på Skolverket.

Att göra webbplatsen känd

Webbplatsen behöver göras känd hos användarna. Målgruppen för webbplatsen är stor och bred och består av alla Sveriges föräldrar och elever. Det är föräldrar till barn på förskolan som står inför att välja grundskola upp till föräldrar och elever

som ska välja gymnasieskola. För att webbplatsen verkligen ska bli ett meningsfullt stöd vid val av skola måste målgrupperna bli medvetna om att den finns och vilken nytta de kan ha av den.

Det måste också finnas en beredskap för att hantera frågor som uppkommer hos användarna när de besöker webbplatsen.

Kostnader för att driva och förvalta webbplatsen

Skolverket räknar med en total driftkostnad på 3,3 mkr per år för att driva och förvalta webbplatsen. Information och marknadsföring samt kostnader för licenser för programvara med mera beräknas kosta 1,7 mkr per år. Till detta kommer en personalkostnad för två personer på heltid. Kostnaden är beräknad för drift och förvaltning av webbplatsen och i detta ingår smärre förändringar och uppdateringar. För vidareutveckling av webbplatsen måste särskilda medel tillföras. För utveckling där nya it-funktioner tas fram måste pengar tillföras på Skolverkets låneram. Till detta kommer kostnader för bl.a. inhämtning av mer data via SCB.

Tabell 9. Årlig kostnad i tkr för webbplatsen

Aktivitet	2014	2015	2016
Personalkostnader för it-drift, förvaltning och projektledning, 2 tjänster på heltid	1 600	1 600	1 600
Div. utgifter (karttjänst, koordinater, licenser, användarundersökning m.m.)	700	700	700
Marknadsföring och information	1 000	1 000	1 000
Summa	3 300	3 300	3 300

4.10 Utvecklingsmöjligheter

Elever och föräldrar i fokusgrupperna efterfrågade mer information från skolorna för att få en heltäckande bild av skolans verksamhet. Det finns också uppgifter i andra uppdrag som Skolverket arbetar med som skulle kunna presenteras på webbplatsen och sådant som har kommit fram som önskemål från andra grupper. Här är några förslag på möjliga utvecklingsområden inför framtiden:

- Nöjd elev-index efterfrågas av fokusgrupperna. Friskolornas Riksförbund, SKL och Svenskt Näringsliv har fångat samma behov hos målgrupperna.
- Fokusgrupperna efterfrågar också en mer kvalitativ information från skolorna, till exempel utbud av ämnen och kurser, beskrivningar av skolans arbete, miljö, dess personal och ledning. Informationen skulle kunna hämtas från skolornas system eller matas in i en central databas av skolorna själva.
- Information från Skolinspektionen, all information är förmodligen inte intressant men delar av den skulle kunna tillgängliggöras eller länkas till.
- Möjlig ny information är resultatmått i form av ett förädlingsvärde eller value added-mått.

- Annan efterfrågad information är elevernas verksamhet efter gymnasieskolan, andel som är i arbete, arbetslöshet eller studier, inriktning på arbete och studier, på program- eller inriktning på skolnivå.
- En utveckling av information på flera språk. Detta skulle till exempel kunna vara översättningar av hjälptexter och de redaktionella texter som finns på sidan som stöd för elever och föräldrar som har ett annat modersmål än svenska.
- Skulle det kunna finnas ett valstöd även för grundsärskola, specialskola och gymnasiesärskola? Befintlig statistik om antal elever och personal finns för dessa skolformer samt adressuppgifter. Här kan man fråga målgruppen elever och föräldrar vad som upplevs som betydelsefullt vid val av skola och vilket stöd som skulle kunna behövas.

Kostnader för utveckling får räknas fram i särskild ordning efter att varje punkt analyserats och preciserats mer noggrant. De kostnader som kan uppkomma är till exempel it-utveckling och gränssnittsutveckling av databas och webbplats, att köpa in nya statistiska uppgifter, projektledning och målgruppsundersökningar. Till all it-utveckling måste pengar tillföras Skolverkets låneram.

4.11 Sammanfattning

Skolans uppdrag är brett, och att fånga det i hela dess vidd via statistisk information är inte möjligt. Detta kommer att framgå i Skolverkets stöd på webbplatsen. Några tydliga samband går inte att påvisa mellan de mått som står till buds och en god kunskapsutveckling och måluppfyllelse hos eleverna. Kvalitet är inte alltid mätbar och det finns en risk att skolorna prioriterar de mätbara målen och därmed försummar andra viktiga dimensioner i skolans uppdrag. Å andra sidan måste ett system som bygger på fria val vara transparent och ge den som ska välja ett beslutsunderlag.

Skolverket har tagit fram ett förslag på en webbplats där elever och föräldrar ska kunna hitta statistisk information och jämföra skolor. Det finns ett förslag på hur webbplatsen kan se ut, vilken känsla den utstrålar och vilka funktionaliteter den kan ha. För att komma fram till designförslaget har Skolverket besökt ett antal olika webbplatser som visar statistik om offentlig verksamhet. Egenskaper som Skolverket tycker är viktiga för den här webbplatsen är att den ska vara enkel, tydlig, trovärdig och engagerande. Skolverket har valt en design med klara färger, tydliga symboler och ett ljust och luftigt intryck. Webbplatsen är tänkt att fungera både i datorer, på surfplattor och i mobiltelefoner så långt det är möjligt.

Skolverket har genomfört en målgruppsanalys i form av fokusgrupper. Av de variabler som finns tillgängliga hos Skolverket, är det *lärartätheten* och *andelen lärare med pedagogisk examen* som är de mest populära. Anledningen till detta är att samtliga målgrupper pratar om en kvalitativ skola med en stark tro på att denna grundar sig på bra lärare. Andra variabler som efterfrågas är resultat på nationella prov och betygsresultat. Den komplexa statistiska informationen måste vara tydlig utan att vara alltför förenklad.

Ett problem som kan uppstå på webbplatsen är att det kan saknas statistisk information för vissa skolor. Att presentera statistik på skolenhetsnivå kompliceras genom att elevunderlaget inte alltid räcker till och lagar om sekretess²⁰ träder in. Det innebär att värden inte visas för vissa skolor. Små skolor med litet elevunderlag har oftare prickade värden än vad större skolor har.

Då Skolverket genomförde fokusgrupperna framkom ytterligare önskemål om information som upplevs som centrala vid ett skolval. Det är information som inte återfinns bland Skolverkets befintliga statistik. De övriga behov som uttryckts är viktiga då det ger inblick i vad som är avgörande innehåll för att tjänsten ska användas och bli populär. Skolverket bör också ta hänsyn till detta som en möjlig framtida utveckling av tjänsten.

Den målgruppsanalys som har genomförts visar att målgruppen har en hög tilltro till Skolverket som avsändare. Även deltagarna i samrådsgrupperna framförde att myndighetens trovärdighet och tillit är stor. Detta förtroende är något som Skolverket måste värna om och förvalta. Skolverket kommer att tydliggöra att dagens system utgår från kriterier som användaren själv anser är viktiga. Det finns inga enkla samlade mått som myndigheten kan legitimera. Hur en skola sedan arbetar för hög kvalitet för alla elever är en mycket komplex fråga.

Skolverket har samrått med representanter från ett flertal organisationer för att få synpunkter på den tänkta webbplatsen. Samrådsdiskussionerna har varit värdefulla och ett fortsatt samarbete är planerat med Skolinspektionen.

Skolverket är inte ensam aktör

Det finns andra aktörer som har webbplatser med Skolverkets skolstatistik i syfte att underlätta jämförelser mellan skolor och val av skola är många. Några sådana är Skolpejl, Skolvalet.com, Gymnasiekvalitet, Skolkollen och ett flertal kommuner som erbjuder möjligheter att jämföra skolor. Till detta kommer det initiativ som Friskolornas Riksförbund, SKL och Svenskt Näringsliv har tagit för att tillsammans ta fram en nationell webbplats där elever och föräldrar och andra målgrupper ska kunna jämföra skolor.

Skolverket avser att hålla kontakt med övriga aktörer i syfte att se till att informationen blir så lättillgänglig som möjligt.

²⁰ Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och personuppgiftslagens (1998:204) regler om skydd mot kränkning av den personliga integriteten

5. Skolverkets fortsatta arbete

Skolverket arbetar ständigt med att utveckla och anpassa det nationella uppföljningssystemet till gällande lagar och regler inom utbildningssektorn. Samtidigt som statistiken ska vara aktuell så ska den vara jämförbar över tid och inte förändras mer än vad som är nödvändigt. Skolverket får ofta önskemål om mer statistisk information och value added-mått är ett av många. I flera av samrådsdialogerna som Skolverket haft i samband med uppdraget framkom också att det finns ett intresse för value added-mått. Ett sådant mått skulle vara intressant ur flera perspektiv. Både för användare av statistiken men också för användare som ska jämföra skolor på den nya webbplatsen.

5.1 Utveckla mått på skolors kvalitet

Skolverket har påbörjat ett utvecklingsarbete om så kallade value added-mått. Genom att eleverna i grundskolan numera får både provresultat och betyg i flera årskurser kan man jämföra de resultat som eleverna uppnådde under tidigare årskurser med en senare årskurs. Jämförelser kan på så sätt göras av enskilda skolors bidrag till elevernas kunskapsutveckling mellan två olika prov- eller betygstillfällen.

Value added är ett statistiskt mått som skattar ett värde på elevernas kunskapsutveckling mellan minst två (men gärna flera) tidpunkter. En skolas value added definieras som det en skola bidrar med i elevens kunskapsutveckling. Value added modeller kan alltså definieras som

En grupp statistiska modeller som skattar skolans bidragande till studenternas kunskapsutveckling som mäts vid minst två tillfällen. Det som utmärker en sådan modell är att det finns ett mått på den kunskap eleven har att tillgå innan denne börjar i en ny skola. Utifrån detta kan sedan en skolas value added skattas. Det är viktigt att notera att detta värde ska tolkas som det skolan bidragit med mellan dessa två mättillfällen²¹.

Value added-mått som komplement till SALSA

I undersökningen av SALSA framkom det att verktyget fyller en viktig funktion som ett komplement till andra underlag som ingår i analysarbetet av skolors resultat. Önskemål om ett value added-mått finns men då som ett komplement till SALSA och inte som en ersättning för denna. Den analys som utgör kärnan i SALSA är inte att betrakta som value added. Det modellberäknade värdet i SALSA baseras inte på något mått på elevens tidigare kunskaper.

Samtidigt visar ett tidigare metodutvecklingsprojekt på Skolverket att en value added-modell sannolikt skulle kunna erbjuda en mycket högre statistisk precision. De modeller som innehöll information om elevens tidigare resultat hade en förklaringsgrad på skolnivå som var mer än dubbelt så hög som de modeller som bara utgick från registeruppgifter om elevernas kön, etnicitet och föräldrarnas utbildningsnivå.

²¹ Measuring Improvements in Learning Outcomes, OECD 2008

Skolverket har för avsikt att under 2014 fortsätta med utvecklingsarbetet av ett value added-mått som stöd till skolor och huvudmän.

Andra intressanta mått att utveckla

- Elevomsättning till respektive från en skola samt mellan program på skolan.
- Utöka statistiken med läraromsättning på skolnivå
- Utöka lärarstatistiken med ämnesbehörighet genom lärarlegitimationsregistret

5.2 Utveckling av webbplatsen för skolval

En nationell webbplats som elever och föräldrar kan använda i sitt val av skola bör förutom förvaltning även utvecklas. Elever och föräldrar i fokusgrupperna har efterfrågat mer information än vad Skolverket idag har tillgång till. Några exempel är att införa ett nöjd elev-index, utbud av ämnen och kurser på skolan samt en beskrivning av skolans miljö, lokaler, personal och ledning. Andra exempel är elevernas verksamhet efter gymnasieskolan, andel som är i arbete, arbetslöshet eller studier, inriktning på arbete och studier, på program- eller inriktning på skolnivå. Andra möjliga utvecklingsinsatser är att komplettera webbplatsen med övriga obligatoriska skolformer samt att presentera informationen på fler språk än svenska.

I samarbete med Skolinspektionen kan informationen på webbplatsen kompletteras genom att tillgängliggöra delar av den information de har. Som exempel kan nämnas beslutsunderlag, uppgifter från skolenkäterna och deras helhetsbedömning om skolan vid inspektioner. Skolinspektionen har en stor andel föräldrar som söker information på deras webbplats. För närvarande arbetar de med att förbättra informationen till föräldrar och elever. Skolverket och Skolinspektionen kommer arbeta vidare under hösten för att se vilka möjligheter det finns att tillgängliggöra Skolinspektionens information på webbplatsen för skolval. Föräldrar och elever som står inför sitt skolval bör lätt kunna hitta informationen oavsett om det är från Skolverket eller Skolinspektionen.

Förslagen i utredningen regler och villkor för fristående skolor m.m (Dir. 2011:68) kan komma att påverka hur webbplatsen i detta uppdrag ska utformas.

Kvalitet i skolan

Eftersom svaret på vad som är kvalitet i skolan/bra skola inte är detsamma för alla föräldrar och elever, beroende bl. a. på elevens ålder, skolform, förutsättningar och behov, kommer Skolverket att behöva rikta olika informationsmaterial med olika utgångspunkter till föräldrar och elever på webbplatsen.

Skolverket har kunskap om olika faktorer som skapar kvalitet och som är svåra att mäta, men alla dessa faktorer är knappast av intresse för föräldrar och elever som ser det ur ett personligt här-och-nu-perspektiv. Materialet måste även vara lättläst, överskådligt och lättillgängligt för målgruppen. Det måste ge underlag till föräldrar och elever att kunna ställa frågor till skolan.

Referenser

Förordningen (2001:100) om den officiella statistiken

OECD (2008) *Measuring Improvements in Learning Outcomes*

Skollagen (2010:800)

Skolverket rapport 170 (1999) *Samband mellan resurser och resultat - En studie av landets grundskolor med elever i årskurs 9*

Skolverket (2011) *Skolverkets lägesbedömning 2011, Del 1 – beskrivande data*, kap 15
Barn och elever med utländsk bakgrund.

Skolverkets föreskrifter om uppgiftsinsamling från huvudmännen inom skolväsendet m.m. enligt 1985 års skollag (SKOLFS 2011:156)

Skolverkets föreskrifter om uppgiftsinsamling från huvudmännen inom skolväsendet m.m. (SKOLFS 2011:142).

Bilagor

Enkät om SALSA till skolhuvudmän

Enkät om SALSA till skolor